

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

આર/ફર્ટ અપીલ નં. ૫/૨૦૧૩

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જી. આર. ઉધવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. પી. પટેલ

=====

|    |                                                                                                                          |    |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ૧  | શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?                                               | હા |
| ૨. | રિપોર્ટ્સને મોકલવું કે નહિ?                                                                                              | હા |
| ૩. | શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઈચ્છે છે?                                                                        | ના |
| ૪. | શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે? | ના |

=====

ખુરશીદ સાયરસ મેધોરા

વિરુદ્ધ

સાયરસ રતનશા મેધોરા અને ૧ અન્ય(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નંબર ૧ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ધવલ ડી. વ્યાસ(૩૨૨૫)  
સામાવાળા નંબર ૧ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી તેજલ એ. વાશી(૨૭૦૪)  
સાથે વિદ્વાન સીનિયર વકીલ શ્રી જલ સોલી ઉનવાલા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જી. આર. ઉધવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. પી. પટેલ

તારીખ: ૨૯/૦૫/૨૦૨૦

સી. એ. વી. ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જી. આર. ઉધવાણી)

૧. હાલના રેકૉર્ડ્સમાં રહેલ પ્રશ્ન તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ ના જાહેરનામા નંબર  
સી.૦૨૦૨/૯૨ ને સંબંધિત છે. સદર જાહેરનામા દ્વારા, અન્ય બાબતોની સાથે,

હાઈકોર્ટ અને ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટની નાણાકીય અપીલ હકુમતમાં ઊંચી તરફ સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. સદર જાહેરનામાની અમલી તારીખે અણસુધારેલી નાણાકીય અપીલ હકુમતમાં ઘણી અપીલો વિચારણા હેઠળ પેન્ડિંગ હતી; તેવી એક અપીલ ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા અને જ વિરુદ્ધ પી.એસ.આઈ અને ૭ – ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૮૩૫/૨૦૧૪ હતી. જ્યારે તે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશની બેંચ સમક્ષ વિચારણા માટે આવી ત્યારે મુખ્યત્વે ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ તેમજ અંકિતભાઈ હીરાભાઈ વડોદરિયા વિરુદ્ધ પીનલબેન પ્રફુલભાઈ મહેતા – (૨૦૧૪) ૨ જી.એલ.આર. ૧૫૪૧, કિરીટભાઈ મેલાભાઈ તડવી વિરુદ્ધ નર્મદા શંકર પ્રેમજીભાઈ દવે – ૨૦૦૮(૧) જી.એલ.આર. ૭૫ પર આધાર રાખીને હાઈકોર્ટમાં પેન્ડિંગ અપીલની ટ્રાન્સફરનો મુદ્દો ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો. બીજી તરફ અણસુધારેલી નાણાકીય હકુમતમાં અપીલ જાળવી રાખવા માટે ખુરશીદ સાયરસ મેધોરા વિરુદ્ધ સાયરસ રતનશા મેધોરા – ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૫/૨૦૧૩ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. અંકિતભાઈ હીરાભાઈ વડોદરિયા તેમજ રમેશચંદ્ર (બંને ઉપર મુજબ) ના કેસે ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા (ઉપર મુજબ) ની સુનાવણી કરી રહેલા વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશને એવું ઠરાવવા માટે પ્રેરેલા કે હાઈકોર્ટમાં તેની અણસુધારેલી નાણાકીય હકુમતમાં પેન્ડિંગ અપીલ ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર થવી જોઈએ. ત્યારબાદ ખુરશીદ સાયરસ મેધોરા વિરુદ્ધ સાયરસ રતનશા મેધોરા – ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૫/૨૦૧૩ નો કેસ તારીખ ૧૯.૦૧.૨૦૧૭ ના રોજ એ જ વિદ્વાન એકલ

ન્યાયાધીશ સમક્ષ લિસ્ટેડ થયો જેમાં નીચે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે; જેના પરિણામે વિચારણા હેઠળનો આ રેફરન્સ ઉત્પન્ન થયો છે:

"હાલની ફર્સ્ટ અપીલ અપીલકર્તા દ્વારા સિવિલ જજ (એસ.ડી.), નવસારી દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ સુટ નંબર ૩/૯૬ માં આપવામાં આવેલ તારીખ ૩૧.૮.૨૦૧૨ ના જજમેન્ટ અને હુકમથી નારાજ થઈને દાખલ કરવામાં આવી છે. જો કે, જ્યારે મેટર બોર્ડ પર લાવવામાં આવી ત્યારે વિદ્વાન વકીલ શ્રી ધવલ વ્યાસ તેમજ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઉનવાલાએ તારીખ ૯.૫.૨૦૦૫ થી અમલી ગુજરાત સિવિલ કોર્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ માં સુધારાના સંદર્ભમાં આ અદાલત સમક્ષ અપીલની જાળવણીપાત્રતા અંગે ધ્યાન દોર્યું છે.

વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઉનવાલાએ આ જ મેટરમાં સમક્ષ બેંચ (કોરમ: પારેશ ઉપાધ્યાય, ન્યાયમૂર્તિ) ના તારીખ ૧૭.૬.૨૦૧૫ ના હુકમનો સંદર્ભ આપ્યો જેના દ્વારા એવો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો હતો કે હાલની અપીલ ટ્રાન્સફર થશે નહીં અથવા તો ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં પાછી મોકલવા માટે ટ્રાન્સફર થવાપાત્ર નથી. જો કે, આ અદાલતે ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૮૩૫/૨૦૧૪ વિથ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૩૨૪૨/૨૦૧૪ વાળા અન્ય એક કેસમાં ગુજરાત હાઈકોર્ટ રૂલ્સ, ૧૯૯૩ સાથે વાંચતા ગુજરાત સિવિલ કોર્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦(૩) ના જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપીને આ મુદ્દાની તપાસ કરીને જુદો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે. તદુપરાંત, ૨૦૧૪ માં અન્ય એક સમક્ષ બેંચે

ન્યાયમૂર્તિ ઉપાધ્યાય દ્વારા અપનાવવામા આવેલ ઢ્રષ્ટિકોણથી અલગ ઢ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે. ન્યાયમૂર્તિ એ.એલ. દવે (જેઓ ત્યારે હતા) દ્વારા ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૯૮૩/૨૦૦૫ માં અન્ય એક જજમેન્ટ છે.

આ સંજોગોમાં યોગ્ય હુકમો માટે આ મેટર માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ મૂકવામાં આવે તે ઇચ્છનીય છે."

૧.૧ ગોપાલસિંહ વાળા હુકમ (ઉપર મુજબ) માંથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, ગોપાલસિંહ અગાઉ ખુરશીદ સાયરસ (ઉપર મુજબ) માં અન્ય એક વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવેલ હુકમમાં આ પ્રમાણે ઢ્રષ્ટિકોણ વ્યક્ત કરી દેવાયો હતો:

"૧૦. ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે :-

૧૦.૧ કચેરીઓની નાણાકીય હકુમતમાં તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ થી વધારો કરતું ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ નું જાહેરનામું બહાર પાડતી વખતે આ અદાલત સમક્ષ પેન્ડિંગ હતી તેવી અપીલો, વધારેલી નાણાકીય હકુમતને ધ્યાનમાં લેતાં, હવે સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ આવી અપીલો પર વિચારણા કરવા માટે સક્ષમ હશે તેવા કારણોસર સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરી શકાય નહીં. તેથી તે અપીલો પર આ અદાલતે વિચારણા કરવાની જરૂર રહે છે.

૧૦.૨ જો અપીલ જેની સામે કરવામાં આવી હોય તે જજમેન્ટ / ડિક્રીની તારીખ સદર જાહેરનામાની અમલી તારીખથી પહેલાંની એટલે કે તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૪ સુધીની હોય, તો જો સદર તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ ના જાહેરનામાના અભાવે આવી અપીલો અન્યથા આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવાની જરૂર હોત, તો આવી અપીલો પર માત્ર હાઈકોર્ટે જ વિચારણા કરવાની જરૂર રહે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અપીલ પર વિચારણા કરવા માટે કઈ અદાલત સક્ષમ અદાલત છે તે નક્કી કરવા માટે અપીલ જેની સામે કરવામાં આવી હોય તે જજમેન્ટ / ડિક્રીની તારીખ સંબંધિત પરિબળ છે. તે હેતુ માટે, સદર અમલી તારીખે આવી અપીલ આ અદાલત સમક્ષ પેઝિંડગ છે કે કેમ તે બાબત અસંગત છે. વધુમાં, તે હેતુ માટે, તે આ અદાલત સમક્ષ તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ અથવા તે પહેલાં દાખલ કરવામાં પણ આવી હતી કે કેમ તે બાબત અસંગત છે. તેની ચોખ્ખી અસર એ છે કે, જો સદર જાહેરનામું બહાર પાડવાની તારીખ એટલે કે તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ અથવા સદર જાહેરનામાની અમલી તારીખ એટલે કે તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ થી પહેલાં એટલે કે તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૪ સુધીમાં દાખલ પણ કરવામાં ન આવી હોય તેવી અપીલ, જો સદર તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ ના જાહેરનામાના અભાવે અન્યથા આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવાની જરૂર હોત, તો તે અપીલ પર આ અદાલતે વિચારણા કરવાની જરૂર રહે છે."

૧.૨ એવું જણાય છે કે જ્યારે ખુરશીદ સાયરસ મેધોરા વિરુદ્ધ સાયરસ રતનશા મેધોરા અને ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા અને જ વિરુદ્ધ પી.એસ.આઈ અને ૭ માં બે પરસ્પર વિરોધી દ્રષ્ટિકોણ હાઈકોર્ટના રેકૉર્ડમાં રજૂ થયા હતા, ત્યારે રેકૉર્ડ્સ ઉપર મુજબ ત્યારે થયો જ્યારે ખુરશીદ સાયરસ ફરીથી એ જ વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષ લિસ્ટેડ થયો જેમણે ગોપાલસિંહ માં ખુરશીદ સાયરસ થી વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ વ્યક્ત કર્યો હતો.

૧.૩ હુકમ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૮૩૫/૨૦૧૪ – ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા અને જ વિરુદ્ધ પી.એસ.આઈ અને ૭ અને ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૫/૨૦૧૩ – ખુરશીદ સાયરસ મેધોરા વિરુદ્ધ સાયરસ રતનશા મેધોરા માં પરસ્પર વિરોધી દ્રષ્ટિકોણ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યા છે; પૂર્વવર્તી કેસ એવું ઠરાવે છે કે નાણાકીય હકુમતમાં વધારો થવાના કારણોસર, અણસુધારેલી નાણાકીય હકુમતમાં પેઝિંગ અપીલ અસક્ષમ બની જશે અને ઉત્તરવર્તી કેસ એવું ઠરાવે છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૫ અને ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમો ૧૪, ૧૪એ અને ૧૫(૨)(એ) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને હાઈકોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ આપું જાહેરનામું ભૂતલક્ષી રીતે અમલમાં આવતું નથી અને તે અણસુધારેલી નાણાકીય હકુમતમાં પેઝિંગ અપીલોને તેના દાયરામાં આવરી લેશે નહીં. સરળ રીતે કહીએ તો ઉત્તરવર્તી કેસ અણસુધારેલી નાણાકીય હકુમતમાં પેઝિંગ અપીલોની

જાળવણીપાત્રતાની તરફલામાં ચુકાદો આપે છે જ્યારે પૂર્વવર્તી કેસ વિપરીત ઢ્રષ્ટિકોણ અપનાવે છે. આમ આ અદાલતે બે પરસ્પર વિરોધી ઢ્રષ્ટિકોણમાંથી એકની નિષ્પક્ષતા પર ચુકાદો આપવો જરૂરી છે.

૧.૪ ખુરશીદ સાયરસ (ઉપર મુજબ) માં તારીખ ૧૭.૦૬.૨૦૧૫ ના હુકમમાં સંબંધિત કાનૂની જોગવાઈઓ આ પ્રમાણે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી હતી:

૪. ઉપરની દલીલો ધ્યાને લેવાય તે પહેલાં, સંબંધિત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે, જે નીચે મુજબ છે.

૪.૧ હાઈકોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ નું પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામું આ પ્રમાણે વંચાય છે

"જાહેરનામું નંબર સી.૦૨૦૨/૯૨ તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪

ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૫ અને 'ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫' ની કલમો ૧૪, ૧૪એ અને ૧૫(૨)(એ) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, ગુજરાત હાઈકોર્ટ, આથી 'ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫' હેઠળ સ્થાપિત કચેરીઓની નાણાકીય હકુમતમાં તારીખ નવેમ્બર ૦૧, ૨૦૧૪ થી નીચે મુજબ વધારો કરે છે

૧. સિવિલ જજની અદાલતની હકુમત:- સિવિલ જજની અદાલતની હકુમત અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા સિવિલ જજની અદાલતની હકુમતમાંથી અન્યથા બાદ કરવામાં આવેલ ન હોય તેવા તમામ મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીઓ સુધી વિસ્તરશે, જેની વિષયવસ્તુનું મૂલ્ય પાંચ લાખ રૂપિયાથી વધતું ન હોય. [ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૪ જુઓ].

૨. અપીલો:- મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં સિનિયર સિવિલ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને હુકમો સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, જો મૂળ દાવા અથવા કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય દસ લાખ રૂપિયાથી ઓછું હોય તો જિલ્લાના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં થશે. [ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૫(૨)(એ) જુઓ]

૩. અમુક એક્ટ્સ હેઠળ સિનિયર સિવિલ જજોને હકુમત આપવાની સત્તા-  
સબ-સેક્શન (૧) હેઠળ સિનિયર સિવિલ જજને આપવામાં આવેલી સત્તાઓની રૂએ તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ દરેક હુકમ સામે, જ્યાં વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય રૂપિયા દસ લાખથી વધુ હોય ત્યાં હાઈકોર્ટમાં અથવા જ્યાં વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય રૂપિયા દસ લાખથી વધતું ન હોય ત્યાં ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં અપીલને આધીન રહેશે. [ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૨૪(૨) જુઓ].

" ૪.૨ ગુજરાત સિવિલ કોર્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ આ પ્રમાણે વંચાય છે.

"૩૦. (૧) નિયુક્ત તારીખથી અને તેનાથી બોમ્બે સિવિલ કોર્સ એક્ટ, ૧૮૬૯, ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડે છે તે રીતે, રદબાતલ થશે.

(૨) આવા રદબાતલ કરવાથી તે રીતે રદ કરાયેલા કાયદાના અગાઉના અમલને અને રચાયેલા જિલ્લાઓ, વ્યાખ્યાયિત સીમાઓ, સ્થાપિત કે રચાયેલી અદાલતો, કરેલી નિમણૂકો, બનાવેલા નિયમો કે હુકમો, સોંપેલા કાર્યો, આપેલી સત્તાઓ, નિર્ધારિત સીલ કે ફોર્મ્સ, વ્યાખ્યાયિત કે નિર્હિત હકુમત અને સદર એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ કે દ્વારા બહાર પાડેલા જાહેરનામા કે નોટિસો સહિત કરેલી કોઈપણ બાબત કે લેવાયેલા કોઈપણ પગલાંને અસર થશે નહીં અને તે જોગવાઈઓ હેઠળ કરેલ કે લીધેલ હોવાનું માનવામાં આવશે, જ્યાં સુધી તે આ એક્ટની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત ન હોય ત્યાં સુધી, આ એક્ટની અનુરૂપ જોગવાઈઓ હેઠળ કરેલ કે લીધેલ હોવાનું માનવામાં આવશે અને આ એક્ટ હેઠળ કરેલી કોઈપણ બાબત કે લેવાયેલા કોઈપણ પગલા દ્વારા રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અમલમાં રહેશે

(૩) સબ-સેક્શન (૧) માં અથવા આ એક્ટની અન્ય કોઈ જોગવાઈઓમાં અથવા સબ-સેક્શન (૧) દ્વારા રદ કરવામાં આવેલ કાયદામાં અથવા કાયદાનું બળ ધરાવતી અન્ય કોઈ કાયદા કે જોગવાઈમાં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોય તેમ છતાં,

કોઈપણ અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ તમામ દાવાઓ, અપીલો અને તેને સંબંધિત કાર્યવાહીઓ, જે આ એક્ટ હેઠળ અન્ય અદાલતમાં સંસ્થાપિત કે શરૂ કરવાની થાય છે, તે નિયુક્ત દિવસે આવી અન્ય અદાલતમાં ટ્રાન્સફર થયેલી ગણાશે અને આવી અદાલત દ્વારા કાયદા અનુસાર આગળ ચલાવવામાં આવશે અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે જાણે કે આવા દાવાઓ અને કાર્યવાહીઓ આ એક્ટ હેઠળ આવી અન્ય અદાલતમાં સંસ્થાપિત કે શરૂ કરવામાં આવ્યા હોય.

(૪) આ એક્ટની જોગવાઈઓ અનુસાર કઈ અદાલતમાં કોઈપણ દાવો, અપીલ કે કાર્યવાહી ટ્રાન્સફર થયેલી ગણાશે અથવા કઈ અદાલતમાં કોઈપણ અપીલ પસંદ કરવામાં આવશે તે અંગે જો કોઈ શંકા હોય તો હાઈકોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કરાયેલી અદાલત એવી અદાલત રહેશે જેમાં આવી અપીલ, દાવો કે કાર્યવાહી ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે અથવા એવી અપીલ પસંદ કરવામાં આવશે, અને હાઈકોર્ટનો નિર્ણય આખરી રહેશે.

આવા રદબાતલ કરવા છતાં, બોમ્બે સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૬૯ ને રદ કરવાના સંબંધમાં બોમ્બે જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૯૦૪ ની કલમ ૭ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે જાણે કે સદર કલમ ૭ ના અર્થમાં એક્ટ એ કાયદો હોય."

૪.૩ ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૨(એ) અને ૧(૩) આ પ્રમાણે વંચાય છે.

. "૨(એ) "નિયુક્ત તારીખ" એટલે કલમ ૧ ના સબ-સેક્શન (૩) હેઠળ નિયુક્ત થયેલી તારીખ" "૧(૩) તે આવી તારીખથી અમલમાં આવશે જે રાજ્ય સરકાર, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, નિયુક્ત કરે."

નોંધવામાં આવે છે કે, આવા જાહેરનામાની તારીખ ૨૩.૦૩.૨૦૦૫ છે.

૪.૪ ગુજરાત સિવિલ કોર્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૪ અને ૧૫, જેમ કે તેઓ મૂળરૂપે હતા (ગુજરાત સિવિલ કોર્સ (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૪ પહેલાં), આ પ્રમાણે વંચાય છે.

"૧૪. સિવિલ જજની અદાલતની હકુમત અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા સિવિલ જજની અદાલતની હકુમતમાંથી અન્યથા બાદ કરવામાં આવેલ ન હોય તેવા તમામ મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીઓ સુધી વિસ્તરશે, જેની વિષયવસ્તુનું મૂલ્ય બે લાખ રૂપિયા અથવા હાઈકોર્ટ, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમથી વધતું ન હોય.

૧૫. (૧) મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને હુકમો સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, હાઈકોર્ટમાં થશે.

(૨) મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં સિવિલ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને હુકમો સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, –

(એ) જિલ્લાના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં થશે જ્યારે મૂળ દાવા અથવા કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય પાંચ લાખ રૂપિયા અથવા હાઇકોર્ટ, સમયાંતરે, નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમથી ઓછું હોય;

(બી) અન્ય કિસ્સાઓમાં હાઇકોર્ટમાં થશે.

(૩) દાવાઓ અથવા દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં સિવિલ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને હુકમો સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, જિલ્લાના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં થશે :

પરંતુ હાઇકોર્ટ, રાજ્ય સરકારની સલાહ મસલતથી, જાહેરનામા દ્વારા નિર્દેશ આપી શકે છે કે ડિક્રી અને હુકમો સામેની આવી અપીલો સિવિલ જજની અદાલતમાં થઈ શકે છે જ્યારે દાવો અથવા કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય એક લાખ રૂપિયાથી ઓછું હોય અને ત્યારબાદ તદનુસાર અપીલો પસંદ કરવામાં આવશે.

(૪) આ કલમની જોગવાઈઓ નિયુક્ત તારીખ પછી કરવામાં આવેલી તમામ ડિક્રી અને હુકમોને લાગુ પડશે, સિવાય કે જેમાં તે કરવામાં આવ્યા હોય તે દાવાઓ કે કાર્યવાહીઓ નિયુક્ત તારીખ પહેલાં અથવા પછી સંસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હોય."

૪.૫ તારીખ ૨૮.૦૭.૨૦૧૪ ના જાહેરનામા દ્વારા, ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૪ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે, જે આ પ્રમાણે વંચાય છે.

૨૦૧૪.

"૧. આ એક્ટ ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૪ કહેવાશે.

૨. ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ માં (જે હવે પછી "મુખ્ય એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે), કલમ ૧૪ માં, "અથવા હાઈકોર્ટ, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમ" શબ્દોના સ્થાને, "અથવા હાઈકોર્ટ, જાહેરનામા દ્વારા, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમ" શબ્દો મૂકવામાં આવશે.

૩. મુખ્ય એક્ટમાં, કલમ ૧૪ પછી, નીચેની કલમ ઉમેરવામાં આવશે, એટલે કે

:-

"૧૪એ. દીવાની સ્વરૂપના તમામ દાવાઓ અને કાર્યવાહીઓ જેમાં વિષયવસ્તુ રકમ અથવા મૂલ્યમાં બે લાખ રૂપિયાથી વધે છે પરંતુ કલમ ૧૪ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા, જાહેરનામા દ્વારા, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેટલા મૂલ્ય કે રકમથી વધતી નથી, જે સિનિયર સિવિલ જજની અદાલતમાં પેઝિંગ હોય, તે જાહેરનામા દ્વારા આવી નિર્ધારિતતા પછી, તેના સામાન્ય વિસ્તારની સ્થાનિક સીમાઓ અંદરના સિવિલ જજને ટ્રાન્સફર થયેલી ગણાશે અને તેના દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવશે."

૪. મુખ્ય એક્ટમાં, કલમ ૧૫ માં, સબ-સેક્શન (૨) માં, કલોઝ (એ) માં, "અથવા હાઈકોર્ટ, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમ" શબ્દોના સ્થાને, "અથવા હાઈકોર્ટ, જાહેરનામા દ્વારા, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમ" શબ્દો મૂકવામાં આવશે."

૪.૬ બોમ્બે જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૯૦૪ ની કલમ ૭ અને ૭એ, ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડે છે તે રીતે, આ પ્રમાણે વંચાય છે.

"૭. જ્યાં આ એક્ટ, અથવા આ એક્ટના પ્રારંભ પછી બનાવાયેલ કોઈ બોમ્બે એક્ટ [અથવા ગુજરાત એક્ટ], અત્યાર સુધી બનાવાયેલ અથવા હવે પછી બનાવવામાં આવનાર કોઈ કાયદાને રદ કરે છે, ત્યારે, જો કોઈ જુદો ઇરાદો જણાતો ન હોય તો, રદબાતલ કરવાથી –

(એ) રદબાતલ અમલમાં આવે તે સમયે અમલમાં ન હોય અથવા અસ્તિત્વમાં ન

હોય તેવી કોઈ બાબત પુનઃજીવિત થશે નહીં; અથવા

(બી) તે રીતે રદ કરાયેલા કાયદાના અગાઉના અમલને કે તે હેઠળ યોગ્ય રીતે કરાયેલી કે સહન કરાયેલી કોઈ બાબતને અસર કરશે નહીં; અથવા

(સી) તે રીતે રદ કરાયેલા કાયદા હેઠળ પ્રાપ્ત થયેલા, પ્રાપ્ત થયેલા કે ઉદ્ભવેલા કોઈ હસ્તગત હક, સત્તા, જવાબદારી કે દેવાને અસર કરશે નહીં; અથવા

(ડી) તે રીતે રદ કરાયેલા કાયદા સામે આચરવામાં આવેલા કોઈ ગુનાના સંબંધમાં થયેલી કોઈ પેનલ્ટી, જમી કે શિક્ષાને અસર કરશે નહીં; અથવા

(ઈ) ઉપરોક્ત મુજબના કોઈ હક, સત્તા, જવાબદારી, દેવું, પેનલ્ટી, જમી કે શિક્ષાના સંદર્ભમાં કોઈ તપાસ, કાનૂની કાર્યવાહી કે ઉપચારને અસર કરશે નહીં, અને આવી કોઈ તપાસ, કાનૂની કાર્યવાહી કે ઉપચાર સંસ્થાપિત કરી શકાશે, ચાલુ રાખી શકાશે કે અમલમાં મૂકી શકાશે, અને આવી કોઈ પેનલ્ટી, જમી કે શિક્ષા લાદી શકાશે, જાણે કે રદ કરનાર એક્ટ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હોય.

જ્યે. જ્યાં આ એક્ટના પ્રારંભ પછી બનાવાયેલ કોઈ બોમ્બે એક્ટ [અથવા ગુજરાત એક્ટ] કોઈ કાયદાને રદ કરે છે જેના દ્વારા અગાઉના કાયદાની વિગતને કોઈ બાબતના સ્પષ્ટ લોપ, ઉમેરા કે વિસ્થાપન દ્વારા સુધારવામાં આવી હતી, ત્યારે, જો કોઈ જુદો ઈરાદો જણાતો ન હોય તો, રદબાતલ કરવાથી તે રીતે રદ કરાયેલા કાયદા દ્વારા કરાયેલા અને આવા રદબાતલના સમયે અમલમાં હોય તેવા

કોઈ સુધારાના ચાલુ રહેવાને અસર થશે નહીં."

૪.૭ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ ની કલમ ૯૬ (૧) આ પ્રમાણે વંચાય છે. "મૂળ ડિક્રી સામે અપીલ :- (૧) આ કોડના મુખ્ય ભાગમાં અથવા હાલમાં અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા અન્યથા સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, મૂળ હુકમત વાપરતી કોઈપણ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલી દરેક ડિક્રી સામે અપીલ આવી અદાલતના નિર્ણયો સામે અપીલ સાંભળવા માટે અધિકૃત અદાલતમાં થશે."

૧.૫ અન્ય બાબતોની સાથે એ જોઈ શકાય છે કે હાઈકોર્ટની અપીલ હુકમત રૂપિયા ૧૦ લાખથી વધુની રકમ પર આધારિત હતી; ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટની અપીલ હુકમત સદર જાહેરનામા (ઉપર મુજબ) દ્વારા રૂપિયા ૧૦ લાખથી ઓછી મર્યાદિત કરવામાં આવી હતી. જાહેરનામું તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ થી અમલી બનાવવામાં આવ્યું છે અને તેથી એ કહેવાની જરૂર નથી કે નવી સંસ્થાઓ જાહેરનામામાં જોગવાઈ કર્યા મુજબ વધારેલી નાણાકીય હુકમતના પાલનમાં હશે. જાહેરનામું અણસુધારેલી નાણાકીય અપીલ હુકમતોમાં પેનિંગ અપીલોના ભવિષ્ય અંગે મૌન છે. પેનિંગ અપીલો પર સદર જાહેરનામાની અસર અંગેનો પ્રશ્ન સૌપ્રથમ પુરશીદ (ઉપર મુજબ) માં નીચેની દલીલો સાથે સામે આવ્યો:

"૩.૧ દલીલની પ્રથમ લાઈન એ છે કે, સદર જાહેરનામાની અમલી તારીખ એટલે

કે તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ આ અદાલત સમક્ષ પેવિંગ તમામ અપીલો સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર થવી જોઈએ, જો વધારેલી નાણાકીય હકુમત મુજબ, સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ સદર અપીલો પર વિચારણા કરવા માટે સક્ષમ હોય. રજિસ્ટ્રીએ પણ યોગ્ય હુકમ માટે આ લાઈન પર નોંધ મૂકી છે.

૩.૨ દલીલની બીજી લાઈન એ છે કે, જે અપીલો તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ અને ત્યાર પછી દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના માટે, વધારેલી નાણાકીય હકુમત મુજબ, સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ સક્ષમ છે, તે આ અદાલત દ્વારા રજિસ્ટર થવી જોઈતી નહોતી અને જો તેમ કરવામાં આવ્યું હોય તો, તે અપીલો સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવાની જરૂર છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે, તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ અને ત્યારથી, મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં સિનિયર સિવિલ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલી ડિક્રી સામે, જ્યારે મૂળ દાવા અથવા કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય દસ લાખ રૂપિયાથી ઓછું હોય ત્યારે અપીલ સાંભળવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ સક્ષમ અદાલત બનશે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કોઈ પણ વૈધાનિક અપીલ માટે એકથી વધુ સક્ષમ અદાલત હોઈ શકે નહીં અને આ કારણોસર, જે અપીલો આ અદાલત દ્વારા તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ અને ત્યાર પછી રજિસ્ટર કરવામાં આવી છે તેને પણ નીચલી અદાલતમાં ટ્રાન્સફર કરવાની જરૂર છે.

૩.૩ દલીલની ત્રીજી લાઈન એ છે કે, દાવો / કાર્યવાહી સંસ્થાપિત થયાની

તારીખ, જેમાં અપીલ જેની સામે કરવામાં આવી છે તે જજમેન્ટ પસાર કરવામાં આવ્યું છે, તે સંબંધિત છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે, તેથી, સદર કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કર્યાની તારીખે આવા જજમેન્ટ સામે અપીલ સાંભળવા માટે જે અદાલત સક્ષમ હતી, તેને સક્ષમ અદાલત ગણવી જોઈએ.

૩.૪ દલીલની ચોથી લાઈન એ છે કે, અપીલ જેની સામે કરવામાં આવી હોય તે જજમેન્ટ / ડિક્રીની તારીખ સંબંધિત છે અને તેથી, જાહેરનામાની અમલી તારીખ એટલે કે તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ અપીલ પેઝિંગ હતી કે કેમ, અથવા સદર તારીખે કે તે પહેલાં અપીલ દાખલ કરવામાં પણ આવી હતી કે કેમ તે બાબત આવા જજમેન્ટ / ડિક્રી સામે અપીલ સાંભળવા માટે કઈ અદાલત સક્ષમ છે તે નક્કી કરવા માટે અસંગત છે"

૨. મુદ્દાઓ પર વિગતવાર ચર્ચા કર્યા પછી, મુદ્દાઓનો જવાબ આ પ્રમાણે આપવામાં આવ્યો હતો:

"૬.૨ પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામું તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ નું છે. ચોક્કસ જોગવાઈ દ્વારા, તેને તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ થી અમલી બનાવવામાં આવ્યું છે. આવી કોઈ શરતના અભાવે પણ, તે સંબંધમાં કોઈ જોગવાઈના અભાવે, તેને ભૂતલક્ષી અસર ધરાવતું વાંચી શકાયું ન હોત. આ અદાલતમાંથી પેઝિંગ અપીલોને ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવાની અસર (જ્યારે રકમ કે મૂલ્ય કે વિષયવસ્તુ કે

મૂળ દાવો કે કાર્યવાહી દસ લાખ રૂપિયાથી ઓછી હોય) એ થશે કે, નીચલી અદાલતની નાણાકીય હકુમતમાં તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ થી વધારો કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, તેને ભૂતલક્ષી અસરે અમલમાં મૂકવામાં આવે છે. તે સદર એક્ટની કલમ ૧(૩) સાથે વાંચતાં કલમ ૨(એ) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ 'નિયુક્ત તારીખ' માં કોઈ સુધારો કર્યા વિના ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ ની મદદ લેવા તરફ પાછા દોરી જશે. આમ, દલીલની આ લાઈનને સ્વીકારવાથી ખુદ જાહેરનામામાં નિર્ધારિત અમલી તારીખ સાથે હિંસા થશે, અને ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧(૩) સાથે પાછા.

૬.૩ આ બોમ્બે જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૯૦૪ ની કલમ ૭ અને ૭એ નો પાછા ભંગ કરશે જે ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડે છે. સદર જોગવાઈઓ અનુસાર, જ્યારે કોઈ એક્ટ રદ કરવામાં આવે છે અથવા અગાઉના કાયદાની વિગતને કોઈ બાબતના સ્પષ્ટ લોપ, ઉમેરા કે વિસ્થાપન દ્વારા સુધારવામાં આવે છે, ત્યારે, જો કોઈ જુદો ઈરાદો જણાતો ન હોય તો, રદબાતલ કરવાથી પેર્લિંગ કાર્યવાહીઓને અસર થશે નહીં.

૬.૪ તેમ ન કરવા માટે એક વધારાનું પરિબળ છે. ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ માં ૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. સદર સુધારા એક્ટમાં, કલમ ૧૪ પછી જે દાવાઓને સંબંધિત છે, કલમ ૧૪એ

ઉમેરવામાં આવી છે. તેની અસર એ છે કે, નાણાકીય હકુમતમાં વધારાને ધ્યાનમાં રાખીને, સિનિયર સિવિલ જજોની અદાલતમાં પેઝિંગ દાવાઓ સિવિલ જજોની અદાલતમાં ટ્રાન્સફર થઈ ગયા. કલમ ૧૫ અપીલોને સંબંધિત છે. કલમ ૧૪એ ની જેમ કલમ ૧૫એ નો કોઈ ઉમેરો નથી. આમ, ધારાસભાનો ઇરાદો પેઝિંગ દાવાઓ અંગે, તેમજ પેઝિંગ અપીલો અંગે એકદમ સ્પષ્ટ છે. દલીલની આ લાઈનનો સ્પીકાર મૂળભૂત રીતે કલમ ૧૫એ ના રૂપમાં કલમ ૧૪એ જેવી જોગવાઈ બનાવવા સમાન બનશે જે ધારાસભા દ્વારા સભાનપણે કરવામાં આવ્યું નથી."

૨.૧ અન્ય બાબતોની સાથે હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ - (૨૦૧૪) ૫ એસ.સી.સી. ૨૧૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો; વિશેષ કરીને પેરા ૨૫ અને ૨૬ જે નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

"૨૫. "આ તબક્કે, અમે ફાયદા સાથે જણાવી શકીએ છીએ કે કાયદાની સારી રીતે સ્થાપિત બાબત છે કે સબસ્ટેન્ટિવ હકો સાથે વ્યવહાર કરતા કાયદાઓ પ્રાથમિક રીતે ભવિષ્યલક્ષી હોય છે જ્યાં સુધી તેને સ્પષ્ટપણે કે જરૂરી ઇરાદા અથવા ગર્ભિત અર્થ દ્વારા ભૂતલક્ષીતા આપવામાં ન આવે. જ્યારે હસ્તગત હકોને અસર થાય ત્યારે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત સંપૂર્ણ રીતે કામ કરે છે. કોઈ અસ્પષ્ટ રજૂઆતના અભાવે, કાયદાના ટુકડાએ જોગવાઈને ભૂતલક્ષી બનાવવા માટે

ધારાસભાનો પૂરતો ઈશાદો દર્શાવવો જોઈએ. અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત વિવિધ સત્તાધીશોમાં જણાવ્યા મુજબ, અપીલનો હક તેમજ ફોરમ એ હસ્તગત હક છે જ્યાં સુધી સદર હક ધારાસભા દ્વારા કાયદામાં સ્પષ્ટ જોગવાઈ દ્વારા જરૂરી ઈશાદાથી છીનવી લેવામાં ન આવે.

૨૬. શ્રી ગુપ્તાએ ફોરમમાં ફેરફારનો ઈશાદો છે તે સ્ટેન્ડને ટેકો આપવા માટે ૨૦૦૩ ના એક્ટની કલમ ૧૧૧ પર ભાર મૂકવાનો સખત પ્રયાસ કર્યો છે. તે સ્વીકારેલી સ્થિતિ છે કે નવા કાયદામાં સ્પષ્ટ શરત દ્વારા ધારાસભાએ પેન્ડિંગ કેસોની ટ્રાન્સફર માટે જોગવાઈ કરી નથી જેમ કે એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૮૫ અને રિકવરી ઓફ ડેબ્ટ્સ ડ્યુ ટુ બેંક્સ એન્ડ ફાઇનાન્શિયલ ઇન્સ્ટિટ્યુશન એક્ટ, ૧૯૯૩ ના ઘડતર દ્વારા સર્વિસ મેટર્સ અને ફાઇનાન્શિયલ ઇન્સ્ટિટ્યુશન્સ/બેંકોના દાવાઓના સંબંધમાં સંસદ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે અપીલ કરવાનો હક છીનવી શકાય છે પરંતુ આ માટે કાં તો સીધો કાનૂની આદેશ અથવા તો સદર અપીલનો હક પાછો ખેંચાઈ ગયો છે અને પેન્ડિંગ કાર્યવાહીઓ અલગ અથવા નવા અપીલ ફોરમમાં ટ્રાન્સફર થઈ ગઈ છે તે દર્શાવવા અને ઠરાવવા માટે પૂરતી સાબિતી અથવા કારણની જરૂર રહે છે. એક અલગ અથવા નવા અપીલ ફોરમનું સર્જન પોતે જ ગર્ભિત ટ્રાન્સફરની દલીલ/રજૂઆતને સ્વીકારવા માટે પૂરતું નથી. કંઈક વધુ સુદૃઢ અથવા સકારાત્મક જરૂરી છે જે ૨૦૦૩ ના એક્ટની યોજનામાંથી જોઈ શકાતું નથી."

૨.૨ નંદુબેન જીવનવાલા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત – ૨૦૦૫ (૨)  
જી.એલ.એચ. (યુ.જે.) ૧૬ (તારીખ ૦૬.૦૭.૨૦૦૫ ના રોજ નિર્ણિત ફર્સ્ટ  
અપીલ ૧૧૨૫/૨૦૦૨) અને રમેશચંદ્ર ગૌરીશંકર ગુમા વિરુદ્ધ મહેશ ગૌરીશંકર  
ગુમા – ૨૦૦૫ જે.એક્સ (ગુજરાત) ૪૩૭ (તારીખ ૨૫.૦૭.૨૦૦૫ ના રોજ  
નિર્ણિત ફર્સ્ટ અપીલ ૯૮૩/૨૦૦૫) ના પ્રકાશમાં, ખુરશીદ સાયરસ (ઉપર  
મુજબ) માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સદર એક્ટની કલમ ૩૦ ને ૨૦૦૫ ના  
એક્ટમાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ નિયુક્ત દિવસના સંદર્ભમાં અગાઉથી જ અમલ  
આપવામાં આવ્યો હતો અને ૨૦૧૪ ના જાહેરનામાના સંદર્ભમાં નિયુક્ત  
દિવસની વ્યાખ્યાના અભાવે તારીખ ૧૪.૧૦.૨૦૧૪ ના જાહેરનામાને અમલ  
આપતી વખતે ફરીથી આપી શકાય નહીં.

૩. મુખ્ય મુદ્દા પર વિચારણા કરવા તરફ આગળ વધતાં પહેલાં, આ અદાલત  
ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા (ઉપર મુજબ) માં જોવા મળતી અમુક  
અચોક્કસતાઓને નોંધવી યોગ્ય ગણે છે: અંકિતભાઈ હીરાભાઈ વડોદરિયા અને  
કિરીટભાઈ મેલાભાઈ તડવી (બંને ઉપર મુજબ) ના કેસમાં થયેલા ચુકાદાઓ  
વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશો દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓ છે; પરંતુ તેને  
ડિવિઝન બેંચ દ્વારા થયેલા ચુકાદા તરીકે અચોક્કસ રીતે સંદર્ભિત કરવામાં  
આવ્યા છે. તે સિવાય આ કેસો ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ

૩૦(૩) ના સંદર્ભમાં ટાંકવામાં આવ્યા હતા; આ કેસોમાં નાણાકીય હકુમતના સુધારાના પ્રશ્ન વિના કેવળ હકુમતના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી. તેથી, નીચેની ચર્ચા પરથી સ્પષ્ટ થશે તેમ, સદર નિર્ણયો સદર કેસને ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવા માટેનો આધાર બની શક્યા ન હોત.

૩.૧ જો કે રમેશચંદ્ર (ઉપર મુજબ) નો કેસ સુધારેલી નાણાકીય મર્યાદાઓનું વિચારણા કરતી નવી કાયદા એટલે કે ગુજરાત સિવિલ કોર્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ના જોરે સક્ષમ નાણાકીય હકુમત તરફ મેટર ટ્રાન્સફર કરવાનો નિર્દેશ આપે છે, છતાં નિર્દેશની નિષ્પક્ષતા આ કેસમાં આધાર રાખવામાં આવેલી કેસ લો ની શક્તિ અને નિર્ભર કાનૂની જોગવાઈઓ પર તપાસવાની જરૂર છે.

૪. એમ કહ્યા પછી, આ અદાલત હવે આ રેફરન્સમાં ઉપસ્થિત થતા પ્રશ્ન પર કાનૂની સ્થિતિ ધ્યાનમાં લેવા આગળ વધશે.

૪.૧ જો કે અસંખ્ય ન્યાયિક ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, છતાં બિનજરૂરી પુનરાવર્તન ટાળવા માટે, અહીં ઉપર અગાઉથી સંદર્ભિત કરાયેલા ઉપરાંત તેમાંથી થોડા ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય રહેશે. આમ આ અદાલત હાલના કેસના તથ્યોમાં વિચારણા હેઠળના મુદ્દા પર ઊંડાણપૂર્વક જતા પહેલાં નીચેના ચુકાદાઓ પર વિચારણા કરશે.

[૧] ૨૦૦૪ (૫) એ.એલ.ટી. ૭૫૫ – વલ્લભનેની લક્ષ્મણ સ્વામી વિરુદ્ધ  
વલ્લુર બસવચ્ચા

આ કેસમાં હાલના કેસમાં સામેલ પ્રશ્ન જેવા જ પ્રશ્ન પર ન્યાયિક ચુકાદાઓની  
શ્રેણી પર વિચારણા કર્યા પછી વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને જવાબ  
આપવામાં આવ્યો હતો અને નીચે મુજબના ઉદાહરણરૂપ સિદ્ધાંતો પેરા (૬૨)  
માં તારવવામાં આવ્યા હતા અને સંકલિત કરવામાં આવ્યા હતા:

"૬૨. ઉપરોક્ત કેસ લો અને વિવિધ લો લોર્ડ્સ દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનો  
પરથી, નીચેના સિદ્ધાંતો (ઉદાહરણરૂપ, સર્વસમાવેશક નહીં) ઉભરી આવશે:

૧. "Nova comitutio futuris formam imponere debet now  
Paranteritus" ના સિદ્ધાંત પર જ્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે કે જરૂરી ગર્ભિત અર્થ  
દ્વારા ભૂતલક્ષી અસર આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દરેક કાયદો પ્રથમ દ્રષ્ટિએ  
ભવિષ્યલક્ષી હોય છે તેનો અર્થ – નવો કાયદો જે અનુસરવાનું છે તેને નિયંત્રિત  
કરવો જોઈએ, ભૂતકાળને નહીં.

૨. તમામ કાયદાઓ જે સબસ્ટેન્ટિવ હકોને અસર કરે છે તે સામાન્ય રીતે  
ભવિષ્યલક્ષી રીતે કામ કરે છે અને જો તેઓ હસ્તગત હક અને જવાબદારીને  
અસર કરતા હોય તો તેમની ભૂતલક્ષીતા સામે ધારણા હોય છે જ્યાં સુધી  
ધારાસભાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ ન હોય.

૩. કાયદાના ભૂતલક્ષી અમલના પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, જે હકને અસર  
થાય છે તે હસ્તગત હક છે કે કેમ તેના પર પ્રથમ વિચાર કરવો જોઈએ. સુધારાને

ભવિષ્યલક્ષી ગણવો જોઈએ જેથી હસ્તગત હકને નુકસાન ન થાય અને જો હક માત્ર પ્રક્રિયાગત હોય, તો સામાન્ય રીતે તેને હસ્તગત હક ગણવામાં આવતો નથી.

જ. ધારાસભાનો ઈશદો હંમેશા તેના દ્વારા સાદા, વ્યાકરણના અર્થમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલા શબ્દો એકત્રિત કરવાનો હોય છે.

પ. કાયદાનો ભૂતલક્ષી અમલ અસ્તિત્વમાં રહેલા હક કે જવાબદારીને નુકસાન પહોંચાડે તે રીતે આપવાનો નથી, પ્રક્રિયાની બાબતના સંબંધમાં સિવાય, જ્યાં સુધી કાયદાના જ્ઞાન સાથે હિંસા કર્યા વિના તે અસર આપી શકાતી નથી. એક કાયદો, જે હસ્તગત હક અથવા ભૂતકાળના વ્યવહારોની કાનૂનીતા અથવા કરારની જવાબદારીને નુકસાન પહોંચાડે છે તેને ભૂતલક્ષી ગણવો જોઈએ નહીં.

ડ. સુધારાઓના સંદર્ભમાં પણ, ધારાસભા દ્વારા વિશિષ્ટ રીતે ઘડવામાં ન આવ્યું હોય ત્યાં સુધી, પાછળથી કરાયેલા સુધારા દ્વારા સબસ્ટેન્સિવ હકો છીનવી શકાય નહીં.

ઢ. કાયદો જે માત્ર પ્રક્રિયાગત હકોને અસર કરે છે તે ભૂતલક્ષી હોવાનું માની લેવામાં આવે છે, જ્યાં સુધી આવું અર્થઘટન લખાણની રીતે અગ્રાહ્ય ન હોય.

૮. એક કાયદો, જે માત્ર પ્રક્રિયા જ બદલતો નથી, પરંતુ નવા હકો અને જવાબદારીઓ પણ ઊભી કરે છે, તેને સ્પષ્ટપણે કે જરૂરી ગર્ભિત અર્થ દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ ન કરી હોય તો ભવિષ્યલક્ષી તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવશે.

૯. દાવાઓ કે કાર્યવાહીઓ પેન્ડિંગ હોય તે દરમિયાન સુધારો લાવવામાં આવ્યો

હોય, આવા સુધારાની ભૂતલક્ષી અસર છે કે ભવિષ્યલક્ષી અસર છે તે સુધારાના હેતુના સંદર્ભમાં ધ્યાનમાં લેવું પડશે, જ્યાં સુધી કાયદામાં સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય. પરંતુ, તેમ છતાં, જો હકો અને પ્રક્રિયાઓ સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવે, જો પ્રક્રિયાગત ફેરફારો એક સાથે ફેરફારો સાથે અવિભાજ્ય રીતે જોડાયેલા હોય, તો અમલની ભૂતલક્ષી અસર આપવા મંજૂરી નથી. જ્યાં સુધી, ધારાસભાએ એવો ઈરાદો ઘડ્યો ન હોય ત્યાં સુધી, હંમેશા એવી સામાન્ય ધારણા હોય છે કે કાયદો અન્યથા સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ ન કરાય ત્યાં સુધી ભવિષ્યલક્ષી માનવામાં આવે છે.

૧૦. કાયદો કે તેમાંની કોઈપણ જોગવાઈ ભૂતલક્ષી અમલ ધરાવે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન ધારાસભાના ઈરાદાના સંદર્ભમાં નક્કી કરવાનો રહેશે અને તે જે સંજોગોમાં કાયદો આવ્યો તે સંજોગોને અસર કરતા હકોના હેતુ અને સ્વરૂપના સંદર્ભમાં ભાષા પરથી એકત્રિત કરવાનો રહેશે. કાયદો જે પૂર્વ-અસ્તિત્વમાં રહેલા કાયદાનો ઘોષણાત્મક નથી કે પ્રક્રિયાને લગતી બાબત નથી, પરંતુ હસ્તગત હકોને અસર કરે છે તેને તેની ભાષા જેટલી જરૂર પાડે છે તેના કરતાં વધુ ભવિષ્યલક્ષી, ભૂતલક્ષી અસર આપી શકાય નહીં. કાયદાની એક ચોક્કસ જોગવાઈને ભૂતલક્ષી અસર આપવાની છે કે કેમ તે નક્કી કરતી વખતે કસોટી એ માત્ર પ્રક્રિયાનો કાયદો કે સબસ્ટેન્ટિવ કાયદો ધ્યાનમાં લેવાની નથી, પરંતુ કાર્યવાહીના હકો સહિત અસ્તિત્વમાં રહેલા હકોના પ્રશ્નો પણ છે જે સબસ્ટેન્ટિવ હકો છે. જો કાયદો અસ્તિત્વમાં રહેલા હકનો નાશ કરે છે અથવા ભાષા પર નિયંત્રણ મૂકે છે,

તો તે માટે સ્પષ્ટપણે કાયદો ઘડવામાં ન આવ્યો હોય ત્યાં સુધી કોઈ ભૂતલક્ષી અસર આપવામાં આવશે નહીં.

૧૧. પ્રક્રિયાના ક્રમમાં કોઈ વ્યક્તિનો હસ્તગત હક હોઈ શકે નહીં અને વાદી અથવા પ્રતિવાદીને તે સમય માટે નિર્ધારિત રીતે કાર્યવાહી અથવા બચાવનો હક છે અને જો કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હોય તે દરમિયાન પ્રક્રિયા બદલાય છે, તો બદલાયેલી પ્રક્રિયા અપનાવવી જોઈએ. ધારાસભા હંમેશા જોગવાઈ કરી શકે છે કે પેન્ડિંગ કાર્યવાહીઓ સુધારા એક્ટ દ્વારા અસર પામશે, જો કે આવી કોઈપણ સ્પષ્ટ જોગવાઈના અભાવે સુધારા એક્ટ પેન્ડિંગ કાર્યવાહીઓને નિયંત્રિત કરતો હોવાનું માની શકાય નહીં.

૧૨. ફોરમમાં ફેરફાર લાવતો નવો કાયદો પેન્ડિંગ કાર્યવાહીઓને અસર કરતો નથી જ્યાં સુધી સદર અસર માટે સ્પષ્ટ અભિવ્યક્તિ ન હોય.

૧૩. અપીલનો હક સબસ્ટેન્ટિવ હક છે અને કાયદામાં ચોક્કસ જોગવાઈ દ્વારા અથવા જરૂરી ઈશદા દ્વારા ભૂતલક્ષી રીતે છીનવી લેવામાં આવ્યો હોવાનું નુકસાન પહોંચાડી શકાતું નથી, મૂળ કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરવાના સમયે આ હક દાવો કરનાર પાસે રહેલો છે. મૂળ કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કર્યા પછી અપીલને લગતા કાયદામાં કોઈ પણ ફેરફાર જે આ હકને વિપરીત રીતે સ્પર્શે છે તે ભૂતલક્ષી ન હોવાનું માની લેવાય છે.

૧૪. પેન્ડિંગ કાર્યવાહીઓને બાદ કરતાં ફોરમમાં ફેરફાર એ પ્રક્રિયાની બાબત છે અને તેથી, જો નવા એક્ટ મુજબ સિવિલ કોર્ટની બાદબાકી કરીને એક્ટ હેઠળ

રચાયેલા સ્પેશિયલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ચોક્કસ પ્રકારની મૂળ કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરવાની જરૂર હોય, તો જૂના કે નવા કારણો પર આધારિત હોય તે તમામ પ્રકારની કાર્યવાહીઓ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ સંસ્થાપિત કરવી પડશે.

૧૫. અસ્તિત્વમાં રહેલા હકના અમલીકરણ માટે નવા ઉપચારોની જોગવાઈ કરતા કાયદાઓને પ્રક્રિયાગત ગણવામાં આવે છે અને તે ભવિષ્યના તેમજ ભૂતકાળના કારણોને લાગુ પડે છે.

૧૬. કાયદાનું સબસ્ટેન્ટિવ કે પ્રક્રિયાગત તરીકેનું વર્ગીકરણ તે ભૂતલક્ષી અમલ ધરાવી શકે કે કેમ તે જરૂરી રીતે નક્કી કરતું નથી. પરંતુ, લિમિટેશનનો કાયદો સામાન્ય રીતે પ્રક્રિયાગત ગણાય છે. જો કે, ભૂતકાળના કારણ પર તેની અરજી દાવાની પુનઃજીવિતતા અથવા સમાપ્તિની અસર ધરાવે છે તો આવા અમલને પ્રક્રિયાગત કહી શકાય નહીં. પરિણામે આવો પ્રક્રિયાગત કાયદો અમલમાં ભવિષ્યલક્ષી છે.

૧૭. ડિસન સીજે ના શબ્દોમાં "કોમન લો નો સામાન્ય નિયમ એ છે કે કાયદો બદલતા કાયદાને, જો વાજબી નિશ્ચિતતા સાથે ઈરાદો જણાતો ન હોય તો, હકો અથવા જવાબદારીઓને એ રીતે આપવા અથવા લાદવા અથવા અન્યથા અસર કરવા માટે ભૂતકાળમાં બની ગયેલા તથ્યો અથવા ઘટનાઓને લાગુ પડતો હોય તેમ સમજવો જોઈએ નહીં જેને કાયદાએ ભૂતકાળની ઘટનાઓના સંદર્ભમાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા છે. પરંતુ, ભૂતકાળના તથ્યો, બાબતો અથવા ઘટનાઓના સંદર્ભમાં નક્કી કરાયેલા હકો અને જવાબદારીઓને આપતાં, કાયદો જે રીતે

તેઓને અમલમાં મૂકવાના છે અથવા તેમના આનંદને ન્યાયિક ઉપચાર દ્વારા સુરક્ષિત કરવાનો છે તે ન્યાયિક ઉપચાર આવી ધારણાની અરજી અંદર નથી".

૧૮. એસ.આર. દાસના શબ્દોમાં, અર્થઘટનનો મુખ્ય નિયમ, જો કે, કાયદો પસાર કરતી વખતે મુકદ્દમામાં દાવાને લાગુ પડતા કાયદામાં ફેરફાર કરતો હોય તેવો ભૂતલક્ષી અમલ ધરાવે છે તે દર્શાવવા માટે કાયદામાં કંઈપણ ન હોય તેવા સંજોગોમાં, તેનું અર્થઘટન કરી શકાય નહીં. તેથી, જો ધારાસભા પેલિંગ કાર્યવાહીઓને કાયદો લાગુ કરવાનો ઈરાદો ધરાવતી હોય, તો તેણે તે અસર માટે સ્પષ્ટ જોગવાઈ દર્શાવવી જોઈએ.

૧૯. સુધારા દ્વારા વિસ્થાપનના કિસ્સામાં, એવું અર્થઘટન કરવું પડશે કે રદબાતલ કરવા અને સુધારા વચ્ચે કોઈ વાસ્તવિક તફાવત નથી. કોઈ એક્ટની જોગવાઈ કોઈ એક્ટ દ્વારા લોપ કરવામાં આવી હોય અને સદર એક્ટ એક સાથે નવી જોગવાઈ દર્શાવે છે જે અમુક ફેરફારો સાથે સબસ્ટેન્ટિવ રીતે આવરી લે છે. તે સંજોગોમાં, આવા પુનઃઘડતરમાં સતત બળ હોવાનું નોંધવામાં આવે છે અને ફેરફારોને પુનઃઘડેલી જોગવાઈના અમલીકરણની તારીખથી ફેરફારો તરીકે ગણવામાં આવે છે.

૨૦. આ સિદ્ધાંતોની અરજીમાં કોઈ ફરક પડતો નથી કે સુધારો વિસ્થાપન દ્વારા છે કે અન્યથા. જો કે, સબસ્ટેન્ટિવ હકોથી વિપરીત પ્રક્રિયાઓ સાથે વ્યવહાર કરતા કાયદાઓને ભૂતલક્ષી માનવામાં આવે છે, જ્યાં સુધી આવું તારણ લખાણની રીતે અગ્રાહ્ય ન હોય. જો નવો એક્ટ પ્રક્રિયાની બાબતોને અસર કરે

છે, તો જ તે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ પેનિંગ તેમજ ભવિષ્યની તમામ કાર્યવાહીઓને લાગુ પડે છે.

૨૧. જ્યારે ફોરમ અને લિમિટેશનને લગતો કાયદો કુદરતમાં પ્રક્રિયાગત છે જ્યારે કાર્યવાહીના હક અને અપીલના હકને લગતો કાયદો ઉપચારાત્મક હોવા છતાં કુદરતમાં સબસ્ટેન્ટિવ છે, કે પ્રક્રિયાગત કાયદો સામાન્ય રીતે બોલતા ભૂતલક્ષી રીતે લાગુ થવો જોઈએ નહીં જ્યાં પરિણામ અગાઉથી પૂર્ણ થયેલા વ્યવહારોના સંદર્ભમાં નવી અક્ષમતાઓ અથવા જવાબદારીઓ ઊભી કરવાનું અથવા નવી ફરજો લાદવાનું હોય. એક કાયદો જે માત્ર પ્રક્રિયા જ બદલતો નથી પરંતુ નવા હકો અને જવાબદારીઓ પણ ઊભી કરે છે તે ભવિષ્યલક્ષી તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવશે, સિવાય કે સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી ગર્ભિત અર્થ દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય,

૨૨. એક કાયદો જે અસ્તિત્વમાં રહેલા કાયદાઓ હેઠળ પ્રાપ્ત થયેલા હસ્તગત હકોને છીનવી લે છે અથવા નુકસાન પહોંચાડે છે, અથવા નવી જવાબદારી ઊભી કરે છે અથવા નવી ફરજ લાદે છે અથવા અગાઉના ભૂતકાળના વ્યવહારોના સંદર્ભમાં નવી અક્ષમતા જોડાવે છે તેને ભૂતલક્ષી અસર ન રાખવાનો ઈરાદો હોવાનું માનવું જોઈએ અને સામાન્ય નિયમના તાર્કિક પરિણામ તરીકે, ભૂતલક્ષી અમલ સ્પષ્ટ શબ્દો અથવા જરૂરી ગર્ભિત અર્થ દ્વારા પ્રગટ ન થાય ત્યાં સુધી ઈરાદો હોવાનું માનવામાં આવતું નથી, અને તે અસર માટે ગૌણ નિયમ છે કે કાયદો અથવા તેમાંની કલમનું અર્થઘટન તેની ભાષા જેટલી જરૂર પાડે છે તેના

કરતાં વધુ ભૂતલક્ષી અમલ ધરાવે તે રીતે કરવાનું નથી.

૨૩. જ્યાં હકો અને પ્રક્રિયા સાથે એક સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવે છે, ત્યાં ધારાસભાનો ઇરાદો સારી રીતે હોઈ શકે છે કે જૂના હકો જૂની પ્રક્રિયા દ્વારા અને વિસ્થાપિત કલમ હેઠળના નવા હકો નવી પ્રક્રિયા દ્વારા નક્કી કરવાના છે. જો પ્રક્રિયાગત ફેરફાર એક સાથે દાખલ કરવામાં આવેલા ફેરફારો સાથે ગાઢ અને અવિભાજ્ય રીતે જોડાયેલો હોય, તો પ્રક્રિયાને ભૂતલક્ષી અસર આપવી શક્ય નથી જો ધારાસભાએ સ્પષ્ટ શબ્દો દ્વારા કે જરૂરી ગર્ભિત અર્થ દ્વારા એવો ઇરાદો દર્શાવ્યો ન હોય.

[૨] હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ – (૨૦૧૪) ૫ એસ.સી.સી. ૨૧૮.

આ કેસમાં ૨૬ કરાયેલા એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ અપીલ પેન્ડિંગ હતી ત્યારે, ઇલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ, ૨૦૦૩ હેઠળ અપીલ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી હતી અને પેન્ડિંગ અપીલની ગર્ભિત ટ્રાન્સફર એ વિચારણા માટે રજૂ કરાયેલી દલીલ હતી જેને આ પ્રમાણેની પ્રાસંગિક ટિપ્પણીઓ સાથે નકારવામાં આવી હતી:

"૨૨. ગારિકાપાટી વીરૈયા માં સત્તામંડળની યોગ્ય સમજણ પર, જેણે પ્રિવી કાઉન્સિલના કોલોનિયલ સુગર રિફાઇનિંગ કું. લિ. ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, ત્રણ મૂળભૂત સિદ્ધાંતો, એટલે કે,

૨૨.૧ પેન્ડિંગ કાર્યવાહીમાં દાવો કરનારને ઉપરી ટ્રિબ્યુનલમાં અપીલ માટે

ઉપલબ્ધ અપીલનું ફોરમ જે તેનો હક છે તે પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરવાથી ખૂબ જ અલગ બાબત છે;

૨૨.૨ તે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ત્યારે કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરવાના સમયે હકનો અભિન્ન ભાગ છે; અને

૨૨.૩ જો જે અદાલતમાં અપીલ થાય છે તે અપીલ અદાલત જ પેવિંગ બાબતોના નિકાલ માટે અથવા અપીલો દાખલ કરવા માટે તેની જગ્યાએ કોઈ ફોરમની રચના કર્યા વિના સંપૂર્ણપણે નાબૂદ કરવામાં આવે, તો હસ્તગત હક નષ્ટ થઈ જાય છે, તે સ્થાપિત થાય છે.

૨૩. નોંધવા જેવી બાબત એ છે કે ગારિકાપાટી વીરૈયા માં, કોન્સ્ટિટ્યુશન બેંચે એવો ચુકાદો આપ્યો હતો કે ફેડરલ કોર્ટ નાબૂદ કરવામાં આવી હોવાથી, સુપ્રીમ કોર્ટ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૫ હેઠળ અપીલ સાંભળવા માટે હકદાર હતી, અને અનુચ્છેદ ૧૩૩ હેઠળ કોઈ અપીલ થઈ શકે નહીં. બીજો સિદ્ધાંત જે તારવવામાં આવ્યો છે તે એ છે કે

બીજા ફોરમમાં અપીલની ટ્રાન્સફર એ અસ્તિત્વમાં રહેલા હકોમાં હસ્તક્ષેપ સમાન છે જે જાણીતા સામાન્ય સિદ્ધાંતોથી વિપરીત છે કે જ્યાં સુધી તે અસર માટેનો સ્પષ્ટ ઈરાદો પ્રગટ ન થાય ત્યાં સુધી કાયદાઓને ભૂતલક્ષી ગણવામાં આવતા નથી.

૨૪. ધાડી સાહુ (ઉપર મુજબ) માં, આ પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે:—  
(એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૨૬૨, પેરા ૧૮ અને ૨૧)

"૧૮. શરૂઆતમાં જ એવું કહી શકાય કે સામાન્ય સિદ્ધાંત એ છે કે ફોરમમાં ફેરફાર લાવતો કાયદો પેટિંગ કાર્યવાહીઓને અસર કરતો નથી જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત ઈશદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યો ન હોય. જે એક મોડ દ્વારા આવો ઈશદો દર્શાવવામાં આવે છે તે અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલ જ્યાં તે પેટિંગ છે ત્યાંથી નવી કાયદા હેઠળ તેમની સુનાવણી કરવાની હકુમત મેળવતી અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલમાં કાર્યવાહીની ફેરબદલી માટે જોગવાઈ કરીને છે.

X X X

૨૧. એ પણ સત્ય છે કે કોઈ પણ મુકદ્દમાબાજી કરનાર પાસે પ્રક્રિયાગત કાયદાની બાબતમાં કોઈ હસ્તગત હક હોતો નથી પરંતુ જ્યાં પ્રશ્ન ફોરમમાં ફેરફારનો હોય ત્યાં તે કેવળ પ્રક્રિયાનો પ્રશ્ન રહેતો નથી. અપીલ કે કાર્યવાહીનું ફોરમ એ કોઈ ચોક્કસ ફોરમ સમક્ષ અનુસરવાની કેવળ પ્રક્રિયાથી વિપરીત એક હસ્તગત હક છે. જ્યારે ટ્રિબ્યુનલ અથવા પ્રથમ તબક્કાની અદાલતમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે ત્યારે હક હસ્તગત થઈ જાય છે અને ધારાસભાએ સ્પષ્ટ શબ્દો દ્વારા અથવા જરૂરી ગર્ભિત અર્થ દ્વારા સ્પષ્ટપણે તે રીતે નિર્દેશિત ન કર્યું હોય ત્યાં સુધી, તે હસ્તગત હક વિવિધ ટ્રિબ્યુનલો અથવા ફોરમના હકુમતના ફેરફાર છતાં ચાલુ રહેશે."

૨૫. આ તબક્કે, અમે ફાયદા સાથે જણાવી શકીએ છીએ કે કાયદાની સારી રીતે સ્થાપિત બાબત છે કે સબસ્ટેન્ટિવ હકો સાથે વ્યવહાર કરતા કાયદાઓ પ્રાથમિક રીતે ભવિષ્યલક્ષી હોય છે જ્યાં સુધી તેને સ્પષ્ટપણે કે જરૂરી ઈશદા અથવા

ગર્ભિત અર્થ દ્વારા ભૂતલક્ષીતા આપવામાં ન આવે. જ્યારે હસ્તગત હકોને અસર થાય ત્યારે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત સંપૂર્ણ રીતે કામ કરે છે. કોઈ અસ્પષ્ટ રજૂઆતના અભાવે, કાયદાના ટુકડાએ જોગવાઈને ભૂતલક્ષી બનાવવા માટે ધારાસભાનો પૂરતો ઈરાદો દર્શાવવો જોઈએ. અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત વિવિધ સત્તાધીશોમાં જણાવ્યા મુજબ, અપીલનો હક તેમજ ફોરમ એ હસ્તગત હક છે જ્યાં સુધી સદર હક ધારાસભા દ્વારા કાયદામાં સ્પષ્ટ જોગવાઈ દ્વારા જરૂરી ઈરાદાથી છીનવી લેવામાં ન આવે.

૨૬. શ્રી ગુપ્તાએ ફોરમમાં ફેરફારનો ઈરાદો છે તે સ્ટેન્ડને ટેકો આપવા માટે ૨૦૦૩ ના એક્ટની કલમ ૧૧૧ પર ભાર મૂકવાનો સખત પ્રયાસ કર્યો છે. તે સ્વીકારેલી સ્થિતિ છે કે નવા કાયદામાં સ્પષ્ટ શરત દ્વારા ધારાસભાએ પેનિંગ કેસોની ટ્રાન્સફર માટે જોગવાઈ કરી નથી જેમ કે એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૮૫ અને રિકવરી ઓફ ડેબ્ટ્સ ડ્યુ ટુ બેંક્સ એન્ડ ફાઇનાન્શિયલ ઇન્સ્ટિટ્યુશન એક્ટ, ૧૯૯૩ ના ઘડતર દ્વારા સર્વિસ મેટર્સ અને ફાઇનાન્શિયલ ઇન્સ્ટિટ્યુશન્સ/બેંકોના દાવાઓના સંબંધમાં સંસદ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે અપીલ કરવાનો હક છીનવી શકાય છે પરંતુ આ માટે કાં તો સીધો કાનૂની આદેશ અથવા તો સદર અપીલનો હક પાછો ખેંચાઈ ગયો છે અને પેનિંગ કાર્યવાહીઓ અલગ અથવા નવા અપીલ ફોરમમાં ટ્રાન્સફર થઈ ગઈ છે તે દર્શાવવા અને ઠરાવવા માટે પૂરતી સાબિતી અથવા કારણની જરૂર રહે છે. એક અલગ અથવા નવા અપીલ ફોરમનું સર્જન પોતે જ ગર્ભિત ટ્રાન્સફરની

દલીલ/રજૂઆતને સ્વીકારવા માટે પૂરતું નથી. કંઈક વધુ સુદ્ધ અથવા સકારાત્મક જરૂરી છે જે ૨૦૦૩ ના એક્ટની યોજનામાંથી જોઈ શકાતું નથી.

૨૮. અમે ઉપરોક્ત ફકરાઓનો સંદર્ભ આપ્યો છે કારણ કે શ્રી ગુપ્તાએ એવી રજૂઆત કરી છે કે જ્યારે કાયદાને રદ કરવામાં આવે છે અને નવા કાયદાનું વિસ્થાપન કરવામાં આવે છે, ત્યારે સામાન્ય રીતે ફોરમનો હસ્તગત હક નાશ પામે છે. ૨૦૦૩ ના એક્ટની કલમ ૧૮૫ ને સંપૂર્ણ રીતે વાંચતા, એવી રજૂઆત સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે કે જો જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૬ લાગુ પડતી હોય, તો પણ તે અપીલના ફોરમને બચાવતી નથી. અમને કોઈ વિપરીત ઈશાદો જણાતો નથી કે જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૬ લાગુ પડશે નહીં. એ પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું રહે છે કે જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૬ ની જોગવાઈઓ દ્વારા શું હક છે અને શું હક નથી તે વચ્ચેનો તફાવત ઘણીવાર ખૂબ જ યોગ્યતા ધરાવે છે. કાયદો રદ થવાથી જે બાબત અપ્રભાવિત રહે છે તે તેના હેઠળ પ્રાપ્ત થયેલ અથવા ઉદ્ભવેલો હક છે અને હક પ્રાપ્ત કરવા માટે અરજી કરવાની માત્ર એક આશા, અથવા અપેક્ષા, અથવા સ્વતંત્રતા નથી (જુઓ એમ.એસ. શિવાનંદ વિરુદ્ધ કર્ણાટક સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

[૩] વીડિયોકોન ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા – (૨૦૧૫) ૪ એસ.સી.સી. ૩૩.

આ કેસમાં હાઈકોર્ટમાં અપીલ પેઝિંગ હતી તે દરમિયાન અપીલનો દાયરો

ઘટાડવામાં આવ્યો હતો તેમજ તેના માટેનું ફોરમ પણ બદલવામાં આવ્યું હતું. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે હસ્તગત હક હોવાથી, અપીલનો હક જે કાર્યવાહીના પ્રારંભે ઉપલબ્ધ હતો તે કાર્યવાહીના આખરી અંત સુધી પક્ષકારમાં નિહિત રહેશે. આ સંદર્ભમાં સંબંધિત અવલોકનોનો લાભદાયી રીતે સંદર્ભ આપી શકાય છે:

"૪૩. અમારું તારણ નોંધ્યા પછી, જેમ કે અગાઉના ફરમાં નોંધવામાં આવ્યું છે, તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યાં સુધી બીજા અપીલ ઉપચાર નિહિત કરવાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી બીજા અપીલ દાખલ કરવાની તારીખ કે તેની સુનાવણીની તારીખ, કોઈપણ સંગતતા ધરાવતી નથી. ઉપચારનો કાનૂની પીછો, દાવો, અપીલ અને બીજા અપીલ, એક જ કાર્યવાહીના પગલાં છે. આ તમામ પગલાં આંતરિક એકતા દ્વારા જોડાયેલા હોવાનું માનવામાં આવે છે, જે એક જ કાર્યવાહી તરીકે ગણવામાં આવે છે. તેથી, સંગત તારીખ જ્યારે અપીલ ઉપચાર (બીજા અપીલ ઉપચાર સહિત) મુકદ્દમાના પક્ષકારોમાં નિહિત થાય છે, તે તારીખ છે જ્યારે વિવાદ/મુકદ્દમો શરૂ થાય છે જ્યાં સુધી હાલના વિવાદનો સંબંધ છે, તે વિવાદની બાબત નથી કે સિક્યોરિટીઝ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ ના ઘણા સમય પહેલાં વાદગ્રસ્ત હુકમ (જેને બોર્ડ દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો) પસાર કર્યો હતો. આ સિંગલ ફેક્ટ પોતે જ આ તારણ તરફ દોરી જશે કે પક્ષકારો વચ્ચેનો મુકદ્દમો, જેમાંથી બોર્ડ દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ

બીજી અપીલ ઉપચાર મેળવવામાં આવ્યો હતો, તે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૦૨ દ્વારા કલમ ૧૫ઝેડ માં સુધારાના અગાઉથી જ શરૂ થયો હતો. અસંદિગ્ધપણે, સેબી એક્ટની અણસુધારેલી કલમ ૧૫ઝેડ, અહીંના પક્ષકારો માટે અપીલ પેકેજ અને અપીલનું ફોર્મ રચતી હતી. તેથી, હાઈકોર્ટ સમક્ષ બોર્ડ દ્વારા પસંદ કરાયેલી અપીલ દાખલ કરવાની કે સુનાવણીની તારીખ પર આધારિત અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલને સ્વીકારવી અમારા માટે શક્ય નથી. આથી અમે ઉપર વ્યક્ત કરેલી સ્થિતિ પુનરાવર્તિત કરીએ છીએ કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ બોર્ડ દ્વારા પસંદ કરાયેલી તમામ અપીલો કાયદામાં જાળવણીપાત્ર હતી."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૪.૨ ઉપરોક્ત સત્તાવાર ચુકાદાઓમાંથી ઉભરી આવતા મુખ્ય લક્ષણો આ પ્રમાણે છે:

(૧) પેનિંગ અપીલમાં અપીલનું ફોર્મ અપીલકર્તાનું હક તરીકેનું છે; ફોર્મ એ પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરવા કરતાં અલગ બાબત છે;

(૨) ફોર્મ એ કાર્યવાહીના પ્રારંભે મુકદ્દમાબાજી કરનારને ઉપલબ્ધ હકનો અભિન્ન ભાગ છે અને ઉપચારો સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી તેની પાસે અક્ષુણ્ણ રહે છે

(૩) અપીલને અન્ય ફોર્મમાં ટ્રાન્સફર કરવી એ અસ્તિત્વમાં રહેલા હકોમાં હસ્તક્ષેપ સમાન છે જે જાણીતા સિદ્ધાંતથી વિપરીત છે કે સ્પષ્ટ ઈરાદો અથવા પ્રગટ ગર્ભિત અર્થના અભાવે કાયદો/ઘડતર ભૂતલક્ષી હોઈ શકે નહીં;

(૪) જ્યાં ફોરમમાં ફેરફારનો પ્રશ્ન સામેલ હોય ત્યાં તે કેવળ પ્રક્રિયા રહેતી નથી જ્યારે કોઈ ચોક્કસ ફોરમ સમક્ષ અપીલનો ઉપચાર મેળવવા માટે અનુસરવાની કેવળ પ્રક્રિયાને હક તરીકે દાવો કરી શકાતો નથી, એકવાર અપીલના સ્વરૂપમાં કાર્યવાહી શરૂ થઈ જાય પછી, મૂળ કેસના પ્રારંભથી જ ફોરમ અને અપીલ બંને હસ્તગત હકમાં પરિણમે છે.

(૫) ઉપચારોનો કાનૂની પીછો એ આંતરિક એકતા દ્વારા જોડાયેલી એક જ કાર્યવાહીના પગલાં છે જેને એક જ કાર્યવાહી તરીકે ગણવામાં આવે છે અને તેથી મૂળ કાર્યવાહી શરૂ થવાથી પક્ષકારમાં તમામ ઉપચારો નિહિત થઈ જાય છે.

૫. ઉપરોક્ત ન્યાયિક ચુકાદામાંથી ઉભરી આવતા ખૂબ જ નિર્ણાયક પાસાઓ અપીલ કરવાનો હક નિહિત થવો, આવા નિહિત થવાનો પ્રારંભ અને આવા પ્રારંભ સમયે પક્ષકારને ઉપલબ્ધ ફોરમ અને ઉપચારના હક પર જનરલ કલોઝીસ એક્ટ હેઠળની સંબંધિત જોગવાઈની અસર, કયા સંજોગોમાં હસ્તગત હક પાછો ખેંચી શકાય તે છે. મૂળ ઉપચારનો આશરો લેવાતાં જ, આખરી ફોરમ સાથે કાર્યવાહીના અંતિમ સમાપન સુધી અપીલ અને અન્ય ઉપચારો સહિતનું આખું પેકેજ પક્ષકારમાં નિહિત થઈ જાય છે. જો કે હસ્તગત હકોને ભૂતલક્ષી અસરે વધારેલી કે સીમિત મર્યાદાઓ સાથે પાછા ખેંચવા કે વિસ્થાપિત કરવા મંજૂર હશે, છતાં આવી કવાયત માત્ર સ્પષ્ટ વિચારણા દ્વારા અથવા કાનૂની ગર્ભિત અર્થ દ્વારા જ થઈ શકે. તે સાચું છે કે અપીલ કરવાનો હક મેળવવાની પ્રક્રિયાને

હસ્તગત હક તરીકે દાવો કરી શકાતો નથી, અપીલ કરવાનો હક જો પ્રક્રિયા સાથે વણાયેલો હોય અને અવિભાજ્ય હોય જે તે સામાન્ય રીતે હોય છે, તો તે પક્ષકારમાં નિહિત થશે અને સ્પષ્ટ જોગવાઈ અથવા ગર્ભિત અર્થ સિવાય પાછો ખેંચી શકાશે નહીં.

૫.૧ ઉપરોક્ત મુજબના ન્યાયિક ચુકાદા પરથી એ પણ તારવી શકાય છે કે જ્યાં પ્રશ્ન ફોરમમાં ફેરફારનો હોય ત્યાં તે કેવળ પ્રક્રિયાનો પ્રશ્ન નથી અને અપીલ અથવા કાર્યવાહીનું ફોરમ એ હસ્તગત હકમાં છે જે અપીલનો ઉપચાર મેળવવા માટે ચોક્કસ ફોરમ સમક્ષ અનુસરવાની કેવળ પ્રક્રિયાથી અલગ છે. આવા ફોરમમાં કેસની ગર્ભિત ટ્રાન્સફર અંગેની દલીલને મંજૂર કરવા માટે કેવળ ફોરમનું સર્જન અપૂરતું રહેશે. તે હેતુ માટે કાનૂની દસ્તાવેજમાં સુદૃઢ પુષ્ટિ જરૂરી રહેશે. જ્યારે જનરલ કલોઝીસ એક્ટની જોગવાઈ હેઠળ પણ મુકદ્દમાબાજી કરનાર માટે ઉપચારનો હસ્તગત હક બચાવવામાં આવે ત્યારે આ વધુ સાચું બનશે.

૬. ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા (ઉપર મુજબ) પર પાછા ફરતાં, ઉપર નોંધાયેલી અચોક્કસતાઓ સિવાય, આ કેસ મુખ્ય મુદ્દા એટલે કે ૨૦૧૪ ના જાહેરનામાની અસર અંગે વિચારણા કરવામાં નિષ્ફળ ગયો. તે એ નોંધવામાં પણ નિષ્ફળ ગયો કે કલમ ૩૦ (૩) માત્ર ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ નિયુક્ત દિવસ એટલે કે તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૦૫ ના

સંદર્ભમાં સંગત હતી અને સદર તારીખે પેઢિંગ કેસોને નવી હકુમતોમાં ટ્રાન્સફર કરવા માટે વિચારણા કરતી હતી જે ચોક્કસપણે તે કેસના તથ્યોમાંથી ઉપસ્થિત થતો પ્રશ્ન નહોતો. કેસ એ નોંધવામાં પણ નિષ્ફળ ગયો કે નવેમ્બર ૨૦૧૪ ના જાહેરનામાના સંદર્ભમાં મુદ્દો ખુરશીદ સાયરસ (ઉપર મુજબ) માં વિગતવાર ચર્ચવામાં આવ્યો હતો અને તેથી યોગ્ય રેફરન્સ અને વિચારણાની જરૂર હતી. આમ આ અદાલત ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા (ઉપર મુજબ) માં વ્યક્ત કરાયેલા દ્રષ્ટિકોણ સાથે સંમત થવામાં અસમર્થ છે.

૭. હાથ પરના મુદ્દા પર પાછા ફરતાં એ જોઈ શકાય છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૫ માં નિર્ધારિત મર્યાદાઓને આધીન, ન્યાય વ્યવસ્થાપન માટે હાઈકોર્ટમાં વિશાળ વૈધાનિક સત્તાઓ નિહિત કરવામાં આવી છે જે હેઠળ જો ઈશદો હોત તો સદર જાહેરનામાની ભૂતલક્ષીતા વિચારી શકાઈ હોત. આવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, સ્પષ્ટ જોગવાઈ દ્વારા જાહેરનામું તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ થી અમલી બનાવવામાં આવ્યું હતું પરંતુ પેઢિંગ કેસોની ટ્રાન્સફર માટેની જોગવાઈ સભાનપણે ટાળવામાં આવી હતી. વિશેષરૂપે ધારાસભાએ પણ સિનિયર સિવિલ જજની હકુમતમાંથી સિવિલ જજની વધારેલી નાણાકીય હકુમતમાં પેઢિંગ કેસોની આપમેળે ટ્રાન્સફર માટે જોગવાઈ કરતી વખતે (ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૪એ) અપીલની બાબતમાં સમાંતર વિચારણા સભાનપણે ટાળી હતી; જેના દ્વારા એવો સ્પષ્ટ

ઈશદો પ્રગટ થાય છે કે અણસુધારેલી નાણાકીય અપીલ હકુમત પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામાથી અપ્રભાવિત રહેશે.

૮. ઉપર જણાવેલ વિગતવાર ચર્ચા કરેલ કાનૂની સ્થિતિ રમેશચંદ્ર (ઉપર મુજબ) માં વિચારણાનો વિષય બની ન હતી અને તેથી કોર્ટની નાણાકીય હકુમતમાં સુધારો આપોઆપ કેસની નવી નાણાકીય હકુમતમાં ટ્રાન્સફર તરફ દોરી જશે તેવો રેશિયો હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન (ઉપર મુજબ) થી વિપરીત હોવાથી રદબાતલ કરવો જરૂરી છે. ગોપાલસિંહ નટવરસિંહ વાસદિયા અને જ વિરુદ્ધ પી.એસ.આઈ અને ૭ (ઉપર મુજબ) ની પણ આવી જ સ્થિતિ થશે

૯. ઉપર મુજબની સંબંધિત કાનૂની જોગવાઈઓ અને ન્યાયિક ચુકાદાઓ (ઉપર મુજબ) માંથી તારવવામાં આવેલા રેશિયોને હાલના કેસના તથ્યો પર લાગુ કરતાં, પ્રશ્નાસ્પદ અપીલ પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામાની અમલી તારીખ પહેલાં સક્ષમ નાણાકીય હકુમતમાં સંસ્થાપિત કરવામાં આવી હોવાના અવિવાદિતપણે, એ વાતનો ઇનકાર થઈ શકે નહીં કે અપીલ કરવાના હક સહિતના ઉપચારો દાવાના પ્રારંભે અપીલકર્તાની તરફમાં સ્પષ્ટ થઈ ગયા હતા અને અપીલકર્તા હાઈકોર્ટની અણસુધારેલી અપીલ નાણાકીય હકુમતમાં અપીલના ઉપચારનો પીછો કરવા માટે હકદાર છે. વધુમાં ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબના રેશિયોને લાગુ કરતાં, એ

વાતનો ઈનકાર થઈ શકે નહીં કે ઉપર મુજબ નાણાકીય હકુમતમાં સુધારો કરતું જાહેરનામું એ કાયદાનો એક ભાગ છે જે સુધારેલી નાણાકીય હકુમતોમાં અપીલોની ટ્રાન્સફર માટે જોગવાઈ કરતું નથી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી આવી અપીલોની ગર્ભિત ટ્રાન્સફરનું અનુમાન લગાવવું શક્ય નથી.

૧૦. ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી જે ફલિત થાય છે તે એ છે કે અપીલ એ આવી કાર્યવાહીને નિયંત્રિત કરતી પ્રક્રિયામાં ક્રમબદ્ધ ઉપલબ્ધ તમામ ફોરમ સાથે મૂળ કાર્યવાહીના પ્રારંભથી જ એક હસ્તગત હક છે અને તેથી ફોરમ બદલતા કાયદામાં સ્પષ્ટ ભૂતલક્ષીતા અથવા ગર્ભિત અર્થ દ્વારા ભૂતલક્ષીતાના અભાવે, આવો હસ્તગત હક છીનવી શકાય નહીં. હાલના કેસના તથ્યોમાં, પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામાની સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત ભૂતલક્ષીતા દર્શાવવા માટે કશુંય નથી; અને તેથી આ અદાલતનો એવો અભિપ્રાય છે કે અપીલ ચલાવવાની જરૂર અણસુધારેલી નાણાકીય હકુમત હેઠળ છે.

૧૧. પૂર્વોક્ત કારણોસર; પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામાની અચોક્કસ અમલી તારીખના ઉદ્દેશને બાદ કરતાં (અમલી તારીખ તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ છે પરંતુ નિર્ણયમાં તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૪ તરીકે ઉદ્દેશ છે) આ અદાલતને ખુરશીદ સાયરસ (ઉપર મુજબ) માં વ્યક્ત કરાયેલ ડ્રજિકોણ સાચો ડ્રજિકોણ જણાય છે. એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે વિચારણા હેઠળનું જાહેરનામું ભવિષ્યલક્ષી રીતે અમલમાં

આવવું જોઈએ અને અમલી તારીખ એટલે કે તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ અગાઉ અણસુધારેલી સક્ષમ નાણાકીય અપીલ હકુમતમાં સંસ્થાપિત અપીલો તે હકુમતમાં જાળવણીપાત્ર છે અને આવી અપીલોની ટ્રાન્સફર આ જજમેન્ટમાં સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિથી વિપરીત હશે. રેફરન્સનો તદનુસાર જવાબ આપવામાં આવે છે.

(જી.આર.ઉધવાણી, ન્યાયમૂર્તિ)

નિરુ

### વી પી પટેલ ન્યાયમૂર્તિ (વિસંમતિ)

૧. મેં ઉપરના જજમેન્ટમાં મારા વિદ્વાન ભાઈ દ્વારા જણાવવામાં આવેલા કારણો જોયા છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે વિચારણા હેઠળનું જાહેરનામું ભવિષ્યલક્ષી રીતે અમલમાં આવવું જોઈએ અને અમલી તારીખ એટલે કે તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૪ અગાઉ અણસુધારેલી સક્ષમ નાણાકીય અપીલ હકુમતમાં સંસ્થાપિત અપીલો તે હકુમતમાં જાળવણીપાત્ર છે અને આવી અપીલની ટ્રાન્સફર કાનૂની સ્થિતિથી વિપરીત હશે.

૨. યોગ્ય આદર સાથે, હું નીચે જણાવેલ કારણોસર મારા વિદ્વાન ભાઈ દ્વારા પહોંચવામાં આવેલા તારણથી અસંમત થાઉં છું:

૩. સૌ પ્રથમ, મેં સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ક્લાસિક ક્રેડિટ લિમિટેડ ના કેસમાં (૨૦૧૮) ૧૩ એસ.સી.સી. ૧ માં રિપોર્ટ થયેલા એપેક્સ કોર્ટના જજમેન્ટ પર આધાર રાખ્યો છે. સંબંધિત પેરા આ પ્રમાણે વંચાય છે:

ટાંકવામાં આવેલા જજમેન્ટ હેઠળના કેસના તથ્યો

"૧. તમામ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનોમાં લીવ મંજૂર કરવામાં આવે છે. અહીંના ખાનગી પક્ષકારો સામે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ (જે હવે પછી 'સેબી એક્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે 'સેબી એક્ટ' ની કલમ ૨૬(૨) હેઠળ ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે સંબંધિત આરોપીઓની સુનાવણી મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (અથવા, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ) દ્વારા થવાની હતી.

૨. કેસોના આ જૂથમાં, ખાનગી પક્ષકારોની વિનંતી પર, આ અદાલત સમક્ષ દલીલ એ છે કે, તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ પહેલાં આચરવામાં આવેલા કથિત ગુનાઓ માટે (સુનાવણી માટે હાથ ધરવામાં આવ્યા હોય કે ન હોય, તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ પહેલાં) સુનાવણી સંબંધિત મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (અથવા, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ) દ્વારા હાથ ધરવાની હતી, અને અન્ય કોઈ

દ્વારા નહીં. એ નોંધવું સંગત છે કે, આ કેસોમાં અહીંના ખાનગી પક્ષકારો સામે દાખલ કરાયેલી ફરિયાદો તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ પહેલાંના આચરવાના કે લોપના આરોપોને સંબંધિત છે. આમાંના કેટલાક મેટર્સમાં, તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ પહેલાં કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે અન્યમાં, તે તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી. મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (અથવા, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ) દ્વારા સુનાવણી માટે, 'ફોરમ' ને લગતી ઉપરોક્ત દલીલ, સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૦૨ (જે હવે પછી '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) પહેલાં અસ્તિત્વમાં હતી તે મુજબ 'સેબી એક્ટ' ની કલમો ૨૪ અને ૨૬ ના ફોર્મેટ પર આધારિત કેવળ કાનૂની રજૂઆત પર આધારિત હતી. ખાનગી પક્ષકારોની એવી રજૂઆત હતી કે, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' હેઠળની સુધારેલી જોગવાઈઓની કોઈ સ્પષ્ટ કે ગર્ભિત ભૂતલક્ષી અસર નહોતી, અને તેથી, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' દ્વારા કરાયેલા સુધારાની કોઈ અસર થશે નહીં, ખાસ કરીને સુનાવણી માટેના 'ફોરમ' પર (–મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અથવા પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત). એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ પહેલાં આચરવામાં આવેલા ગુનાઓના સંદર્ભમાં, આ તમામ મેટર્સમાં સુનાવણી, સુનાવણી પર મૂકવામાં આવી હોય કે નહીં, તે માત્ર મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (અથવા, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ) દ્વારા જ હાથ ધરી શકાય.

જ. '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' પછી, તમામ પેનિંગ મેટર્સ (–મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ્સ, અથવા પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ્સ સમક્ષ) સંબંધિત, સેશન્સ કોર્ટમાં કમિટ કરવામાં આવ્યા હતા. આ ધારણા હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું કે, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' ની સુનાવણી માટેના 'ફોર્મ' ને ભૂતલક્ષી રીતે બદલવાની અસર હતી. અને તે રીતે, જે મેટર્સની સુનાવણી મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ્સ (અથવા, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ્સ) દ્વારા કરવામાં આવી રહી હતી, અને આવી અદાલતો સમક્ષ પેનિંગ હતી, તેને સંબંધિત સેશન્સ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા હતા. સુનાવણી માટે 'ફોર્મ' ના ઉપરોક્ત ફેરફારને કેટલાક ખાનગી પક્ષકારો દ્વારા જે અદાલતમાં મેટર્સ કમિટ કરવામાં આવ્યા હતા તે અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હતો. તેમનો પડકાર નિષ્ફળ ગયો. ત્યારબાદ મેટર્સ હકુમત ધરાવતી હાઈકોર્ટ એટલે કે બોમ્બે હાઈકોર્ટ (જે હવે પછી 'બોમ્બે હાઈકોર્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) માં લઈ જવામાં આવ્યા. વિકલ્પરૂપે, કેટલાક ખાનગી પક્ષકારોએ, સુનાવણીના બદલાયેલા 'ફોર્મ' ને પડકારવા માટે, સીધો હકુમત ધરાવતી હાઈકોર્ટનો આશરો લીધો.

એપેક્સ કોર્ટ સમક્ષ પડકાર હેઠળનો હુકમ

પ. બોમ્બે હાઈકોર્ટ સમક્ષ, સેબીએ સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયને ટેકો આપ્યો, અને પાન્થર ફિનકેપ એન્ડ મેનેજમેન્ટ સર્વિસીસ લિમિટેડ

વિરુદ્ધ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (તારીખ ૫.૯.૨૦૦૬ ના રોજ નિર્ણિત) માં દિલ્હી ખાતેની હાઇકોર્ટ (જે હવે પછી 'દિલ્હી હાઇકોર્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો, જેમાં એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' દ્વારા 'સેબી એક્ટ' ની કલમ ૨૬ માં સુધારો, સુનાવણીના 'ફોરમ' માં ફેરફારને સંબંધિત છે, અને તેથી, સુધારો માત્ર પ્રક્રિયાગત હતો. અને પરિણામે, પ્રક્રિયાનો સુધારો ગર્ભિત રીતે ભૂતલક્ષી હોવાથી, દિલ્હી હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે, પેનિંગ કેસોને સેશન્સ કોર્ટમાં કમિટ કરવાનું કાયદામાં વ્યાજબી હતું.

૬. બોમ્બે હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે, તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૦૮ ના વાદગ્રસ્ત જજમેન્ટ દ્વારા, દિલ્હી હાઇકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા ટ્રસ્ટિકોણથી અલગ ટ્રસ્ટિકોણ અપનાવીને, સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા જજમેન્ટને બાજુ પર મૂકીને, તેની સમક્ષ પેનિંગ તમામ મેટર્સનો સામુહિક નિકાલ કર્યો.

તેથી સેબીએ બોમ્બે હાઇકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા જજમેન્ટને પડકારવા માટે આ અદાલતનો આશરો લીધો. કેસોના આ જૂથમાંના કેટલાક કેસો (જેનો હાલના જજમેન્ટ દ્વારા સામુહિક નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે), બોમ્બે હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૦૮ ના જજમેન્ટમાંથી ઉદ્ભવે છે. બાકીના તમામ કેસો, ઘટનાઓના સમાન ક્રમમાંથી ઉદ્ભવે છે, જે દિલ્હી હાઇકોર્ટ સમક્ષ પરિણમ્યા હતા,

જેમાં મુખ્ય જજમેન્ટ મહેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ દિલ્હી હાઇકોર્ટ (રિટ પિટિશન (સી)

નંબર ૧૪૧/૨૦૦૭, તારીખ ૧૧.૦૧.૨૦૦૮ ના રોજ નિર્ણિત) માં આપવામાં આવ્યું હતું. તે સ્પષ્ટ છે કે, દિલ્લી હાઇકોર્ટનું ઉપરોક્ત તારીખ ૧૧.૦૧.૨૦૦૮ નું જજમેન્ટ, બોમ્બે હાઇકોર્ટ દ્વારા તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૦૮ ના રોજ વાદગ્રસ્ત જજમેન્ટ આપવામાં આવ્યું તેના થોડા દિવસો પહેલા જ આપવામાં આવ્યું હતું.

એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત રેશિયો

૪૯. અમે હવે પરસ્પર વિરોધી પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરાયેલી રજૂઆતોની કાયદેસરતા સાથે વ્યવહાર કરીશું. અમારા વિચારાયેલા ઢ્રષ્ટિકોણ મુજબ, ન્યૂ ઇન્ડિયા ઇન્સ્યોરન્સ કું. લિમિટેડ વિરુદ્ધ શાંતિ મિશ્રા, (૧૯૭૫) ૨ એસ.સી.સી. ૮૪૦; સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ અજય અગ્રવાલ, (૨૦૧૦) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૫; અને રમેશ કુમાર સોની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ, (૨૦૧૩) ૪ એસ.સી.સી. ૬૯૬ સહિત મોટી સંખ્યામાં ચુકાદાઓમાં આ અદાલત દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવેલી કાનૂની સ્થિતિ સ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ છે, એટલે કે, પ્રક્રિયાગત સુધારાઓ સ્વભાવે ભૂતલક્ષી હોવાનું માની લેવામાં આવે છે, સિવાય કે સુધારા કાયદામાં સ્પષ્ટપણે કે ગર્ભિત રીતે અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય. અને એ પણ કે, સામાન્ય રીતે સુનાવણીના 'ફોરમ' નો ફેરફાર એ પ્રક્રિયાગત છે, અને સામાન્ય રીતે પ્રક્રિયાગત સુધારાઓ સ્વભાવે ભૂતલક્ષી હોવાની ધારણા મુજબ, જ્યાં સુધી સુધારા કાયદો અન્યથા જોગવાઈ ન કરે ત્યાં સુધી તેને ભૂતલક્ષી માનવામાં આવે છે. આ

નિર્ધારણ હિતેન્દ્ર વિષ્ણુ ઠાકુર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર (૧૯૯૪) ૪ એસ.સી.સી. ૬૦૨; રણબીર ચાદવ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર (૧૯૯૫) ૪ એસ.સી.સી. ૩૯૨, અને કમલેશ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ૭૨ માં આ અદાલતના નિર્ણયમાંથી ઉભરી આવે છે.

૫૦. અમને એ પણ કોઈ શંકા નથી કે, 'ફોરમ' ના ફેરફારને પ્રક્રિયાગત ગણવામાં આવ્યો છે, અને સેબી વતી કરવામાં આવેલી દલીલને સ્વીકારવામાં અમને કોઈ હિચકિયાટ નથી કે 'ફોરમ' નો ફેરફાર પ્રક્રિયાગત હોવાથી, 'ફોરમ' નો સુધારો ભૂતલક્ષી રીતે અમલમાં આવશે, પછી ભલે આરોપી દ્વારા આચરવામાં આવેલ કથિત ગુનો સુધારા પહેલાં આચરવામાં આવ્યો હોય.

૫૧. સેબીના વિદ્વાન વકીલ વતી 'ફોરમ' ના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સ્વીકારતી વખતે (જેના સંદર્ભમાં અગાઉના ફકરામાં અનુમાનો દોરવામાં આવ્યા છે), આરોપીનો દાવો રજૂ કરતી વખતે સીનિયર વિદ્વાન વકીલ શ્રી સી.એ. સુંદરમ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સીધી રીતે ફગાવી દેવી અમારા માટે શક્ય નથી. અમે કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, ઓરિસ્સા વિરુદ્ધ ધાડી સાહુ, ૧૯૯૪ સપ્લીમેન્ટ (૧) એસ.સી.સી. ૨૫૭ માં આ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણોથી અજાણ નથી, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે 'ફોરમ' માં ફેરફાર લાવતો કાયદો પેવિંગ કાર્યવાહીઓને અસર કરતો નથી, જ્યાં સુધી

વિપરીત ઈશાદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યો ન હોય. જે એક મોડ દ્વારા આવા ઈશાદા દર્શાવી શકાય છે તે અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલ જ્યાં તે પેનિંગ હતું ત્યાંથી નવી કાયદા હેઠળ હકુમત મેળવતી અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલમાં કાર્યવાહીની ફેરબદલી માટે જોગવાઈ કરીને છે. સદર જજમેન્ટમાં, આ અદાલતે એ પણ અવલોકન કર્યું હતું કે, તે સાચું હતું કે પ્રક્રિયાગત કાયદાની બાબતમાં કોઈ મુકદ્દમાબાજી કરનાર પાસે કોઈ હસ્તગત હક નહોતો, પરંતુ જ્યાં પ્રશ્ન 'ફોરમ' ના ફેરફારનો હોય ત્યાં, પેનિંગ મેટરના સંદર્ભમાં તે કેવળ પ્રક્રિયાનો પ્રશ્ન રહેતો નથી. અપીલ કે કાર્યવાહીનું 'ફોરમ', એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે, કોઈ ચોક્કસ 'ફોરમ' સમક્ષ અનુસરવાની કેવળ પ્રક્રિયાથી વિપરીત એક હસ્તગત હક હતો. તેથી એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે, ત્યારબાદ સુધારા દ્વારા હકુમત/ફોરમના ફેરફાર છતાં, જ્યારે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે ત્યારે હક હસ્તગત થઈ જાય છે.

પર. તે જ રીતે, મનુજેન્દ્ર દત્ત વિરુદ્ધ પૂર્ણિન્દુ પ્રોસાદ રોય ચૌધરી, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૪૧૯ માં, જેમાં પ્રશ્ન ઉદ્ભવ્યો હતો કે, ઠીક્કા ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૨૯ ને રદ કરવાથી, પેનિંગ દાવા પર કંટ્રોલરની હકુમત છીનવાઈ ગઈ હતી કે કેમ. આ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે, કલમ ૨૯ ને રદ કરવાથી સુધારા એક્ટ અમલમાં આવ્યો તે તારીખે પેનિંગ દાવાની સુનાવણી કરવાની કંટ્રોલરની હકુમત છીનવાઈ ગઈ નહોતી. એ વાત પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો કે, જો કે સુધારા એક્ટમાં સેવિંગ ક્લોઝ

નહોતો, છતાં બંગાળ જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૮૯૯ ની કલમ ૮ માં સમાવિષ્ટ સેવિંગ, જે સેન્ટ્રલ એક્ટની કલમ ૬ ને અનુરૂપ હતી, તે મુદ્દાને સંપૂર્ણ રીતે લાગુ પડતી હતી. અને તે રીતે, એક્ટની કલમ ૨૯ હેઠળ કાયદેસર રીતે દાખલ કરાયેલા દાવાની ટ્રાન્સફર તેને રદ કરવાથી કે તેમાં સુધારો કરવાથી અસર પામી શકે નહીં.

૫૩. તે જ રીતે, મોહમ્મદ ઇબ્રીસ વિરુદ્ધ સત નારાયણ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૪૯૯ માં, જે પ્રશ્ન ઉદ્ભવ્યો હતો તે એ હતો કે, યુ.પી. એગ્રીકલ્ચરિસ્ટ રિલીફ એક્ટ હેઠળ દાવાની સુનાવણી કરી રહેલા મુનસિફ પાસે, યુ.પી. જમીનદારી અબોલિશન એન્ડ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૫૩ પસાર થયા પછી, જેણે અસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર પર હુકમત આપી હતી, હુકમત બંધ થઈ ગઈ હતી કે કેમ. આ અદાલતે ઠરાવ્યું કે અસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરની હુકમત પોતે જ અબોલિશન એક્ટ દ્વારા ઊભી કરવામાં આવી હતી, અને સદર એક્ટમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નહોતી કે પેનિડિંગ કેસો નિકાલ માટે અસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરને ટ્રાન્સફર થયેલા ગણાશે, તેથી મુનસિફ પાસે દાવાની સુનાવણી કરવાની હુકમત ચાલુ રહી. ઉપરોક્ત જજમેન્ટમાં એ પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, એક અદાલતમાંથી બીજી અદાલતમાં કાર્યવાહીની ફેરબદલી માટેની જોગવાઈઓ માત્ર એવા કાયદામાં જોવા મળે છે, જે એક અદાલતની હુકમત છીનવી લે છે, અને પેનિડિંગ કાર્યવાહીઓમાં તે બીજી અદાલતને આપે છે. સદર સુધારા એક્ટ

દર્શાવતો ન હોવાથી અદાલત સમક્ષ પેર્લિંગ કાર્યવાહીઓ રદ થશે, એવું લાગ્યું કે, જે અદાલત સમક્ષ કાર્યવાહી દાખલ કરવામાં આવી હતી, તે જ અદાલત પાસે તેનો નિર્ણય કરવાની હકુમત ચાલુ રહી. ઉપરોક્ત સ્થિતિને નાની ગોપાલ મિત્તલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૧૬૩૬; અંબાલાલ સારાભાઈ એન્ટરપ્રાઇઝીસ વિરુદ્ધ અમૃત લાલ એન્ડ કું., (૨૦૦૧) ૮ એસ.સી.સી. ૩૯૭; આર. કપિલનાથ વિરુદ્ધ ક્રિષ્ણા, (૨૦૦૩) ૧ એસ.સી.સી. ૪૪૪; રમેશ કુમાર સોની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ, (૨૦૧૩) ૧૪ એસ.સી.સી. ૬૯૬; અને વીડિયોકોન ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેબી માં પણ આ અદાલત દ્વારા સકારાત્મક રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે.

૫૪. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં દોરવામાં આવેલા તારણોના અવલોકન પરથી, અમે એ દલીલને સ્વીકારવા તરફ ઢળેલા છીએ કે 'ફોરમ' નો ફેરફાર સબસ્ટેન્ટિવ કે પ્રક્રિયાગત હોઈ શકે છે. જ્યારે ઉપચાર મેળવવાનો બાકી હતો ત્યારે તે પ્રક્રિયાગત હોઈ શકે છે, પરંતુ જ્યાં ઉપચાર અગાઉથી જ મેળવી લેવામાં આવ્યો હતો (અસ્તિત્વમાં રહેલી વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ), ત્યાં હકને હસ્તગત સબસ્ટેન્ટિવ હકમાં સ્પષ્ટ થઈ ગયેલો ગણી શકાય.

૫૫. અગાઉના ફકરામાં સંદર્ભિત (અને ચર્ચિત) ઉત્તરવર્તી પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં સુધારા અગાઉ ઉપચાર મેળવી લેવામાં આવ્યો હતો, ખાનગી પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ પણ, જ્યાં સુધી સુધારા જોગવાઈ સ્પષ્ટ શબ્દો દ્વારા

અથવા જરૂરી ગર્ભિત અર્થ દ્વારા, સુધારા દ્વારા દાખલ કરાયેલા 'ફોરમ' માં કાર્યવાહીની ટ્રાન્સફરનો આદેશ ન આપે ત્યાં સુધી, અણસુધારેલી જોગવાઈ દ્વારા ધારણા કરાયેલા 'ફોરમ' પાસે પેનિંગ મેટર્સ (સુધારા અગાઉ દાખલ કરાયેલી મેટર્સ) પર નિર્ણય કરવાની હકુમત ચાલુ રહેશે. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે વિચારાયેલા ડ્રષ્ટિકોણ ધરાવીએ છીએ કે, 'ફોરમ' ના સંદર્ભમાં કોઈ હસ્તગત હકનો દાવો કરી શકાય નહીં, જ્યાં સંબંધિત અદાલતે, અણસુધારેલી જોગવાઈને અનુરૂપ સંજ્ઞાન લીધું નહોતું અને સુનાવણીની કાર્યવાહી શરૂ કરી નહોતી.

૫૬. જ્યાં સુધારા અગાઉ કાર્યવાહી શરૂ થઈ ચૂકી હતી તે મેટર્સના સંબંધમાં, સુનાવણી માટે 'ફોરમ' નો ફેરફાર અમલમાં આવ્યો, તે અગાઉના ફકરામાં સંદર્ભિત કરાયેલા ચુકાદાઓ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય સિદ્ધાંત એ છે કે 'ફોરમ' માં ફેરફાર લાવતો કાયદો, પેનિંગ કાર્યવાહીઓને અસર કરતો નથી, જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત ઈરાદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યો ન હોય. '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' ના સંદર્ભમાં તેમજ '૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ' ના સંદર્ભમાં જે નક્કી કરવાની જરૂર છે તે એ છે કે, શું તેમાં તેનાથી વિપરીત ઈરાદો વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો, જેથી 'ફોરમ' બદલી શકાય, જ્યાં કાર્યવાહી પેનિંગ હતી. અને આવી કાર્યવાહીને સુધારા દ્વારા ધારણા કરાયેલા 'ફોરમ' સમક્ષ લાવવા માટે.

૫૭. અગાઉના ફકરામાં સંદર્ભિત રજૂઆત પર અમારું વિચારપૂર્વકનું દ્રષ્ટિકોણ આપ્યા પછી, અમે એવા દ્રષ્ટિકોણ ધરાવીએ છીએ કે, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' દ્વારા સુધારેલી કલમ ૨૬, કોઈ પણ શંકા માટે સ્થાન છોડતી નથી કે, અગાઉનું 'ફોરમ' નિર્ણાયક સત્તાધિકારી તરીકે બંધ થઈ જશે અને નવું સર્જાયેલું 'ફોરમ' – સેશન્સ કોર્ટ, તમામ પેનિંગ મેટર્સ સાથે પણ વ્યવહાર કરશે. "સેશન્સ કોર્ટની અદાલતથી ઉતરતી કક્ષાની કોઈ અદાલત આ એક્ટ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ ગુનાની સુનાવણી કરશે નહીં" વાક્ય, કોઈ પણ શંકા માટે સ્થાન છોડતું નથી કે, અગાઉનું 'ફોરમ' – મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (અથવા, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ) ની અદાલત, તેની હકુમતથી વંચિત થઈ ગઈ હતી. અગાઉ હકુમત ધરાવતી અદાલત, સેશન્સ કોર્ટથી ઉતરતી કક્ષાની અદાલત હોવાથી, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' હેઠળનો સુધારો તારીખ ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ અમલમાં આવ્યા પછી, 'સેબી એક્ટ' હેઠળ શિક્ષાપાત્ર મેટર્સ પર નિર્ણય કરવાની હકુમત ધરાવતી બંધ થઈ ગઈ. તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' એ, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' કાર્યાન્વિત થયા પછી, 'સેબી એક્ટ' હેઠળના ગુનાઓની સુનાવણી માટે મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ્સ (અને, પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ્સ) પાસેથી સ્પષ્ટપણે હકુમત વાળી લીધી હતી.

૫૮. ... અહીં, સ્પેશિયલ કોર્સ ('૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ' ની કલમ ૨૬ડી(૧) ના સંદર્ભમાં સેશન્સ કોર્ટ અથવા એડિશનલ સેશન્સ જજ) કોડ ઓફ

ક્રિમિનલ પ્રોસિજર માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓથી અલગ સ્થિતિ પૂરી પાડે છે. હવે, '૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' દ્વારા, સંજ્ઞાન લેવાનું કાર્ય સ્પેશિયલ કોર્ટમાં નિહિત કરવામાં આવ્યું છે, જેને સુનાવણી હાથ ધરવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે. અમારા વિચારાયેલા ઢ્રષ્ટિકોણ મુજબ, તેથી, સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ જ્યાં સંજ્ઞાન લેવામાં આવ્યું હતું અને કાર્યવાહી શરૂ થઈ ગઈ હતી તે તમામ પેન્ટિંગ મેટર્સને અસર થશે નહીં. '૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ' જેણે 'ફોરમ' ના ફેરફાર માટે જોગવાઈ કરી હતી, તેણે સ્પેશિયલ કોર્ટને સંજ્ઞાન લેવાની સત્તા પણ આપી હતી. વિદ્વાન સીનિયર વકીલ દ્વારા હાઈલાઈટ કરવામાં આવેલા શબ્દોમાં વધુ કંઈપણ વાંચવું વાજબી નથી. '૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ' એ સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરી છે કે, '૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ' પહેલાં આચરવામાં આવેલા તમામ ગુનાઓ માટે પણ, કાર્યવાહી માત્ર સ્પેશિયલ કોર્ટ સમક્ષ જ ચલાવવામાં આવશે. તેથી જોગવાઈ પોતે જ સ્પષ્ટપણે આદેશ આપે છે કે, 'ફોરમ' નો ફેરફાર ભૂતલક્ષી રીતે કામ કરશે, અને તે રીતે, પેન્ટિંગ કાર્યવાહીઓ અનિવાર્યપણે બદલાયેલા 'ફોરમ' – સ્પેશિયલ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવી પડશે. આ અમારો વિચારાયેલો ઢ્રષ્ટિકોણ છે. ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, અમે આથી ઠરાવીએ છીએ કે, સુધારા પછી, જે અણસુધારેલી જોગવાઈ હેઠળ સુનાવણી શરૂ થઈ ગઈ હતી તેવી મેટર્સ માટે પણ, જેને અમે ભૂતલક્ષી રીતે કાર્યાન્વિત હોવાનું ઠરાવ્યું છે, સુનાવણી બદલાયેલા 'ફોરમ' માં જશે ('૨૦૦૨ ના સુધારા એક્ટ' પછી સેશન્સ કોર્ટમાં અને, '૨૦૧૪ ના સુધારા એક્ટ' પછી સ્પેશિયલ કોર્ટમાં).

૪. નીચે મુજબના નોંધપાત્ર મુદ્દાઓ મૂકવામાં લાભ થશે:

(એ) તે સ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ છે, એટલે કે, પ્રક્રિયાગત સુધારાઓ સ્વભાવે ભૂતલક્ષી હોવાનું માની લેવામાં આવે છે, સિવાય કે સુધારા કાયદામાં સ્પષ્ટપણે કે ગર્ભિત રીતે અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય.

(બી) સામાન્ય રીતે સુનાવણીના 'ફોરમ' નો ફેરફાર પ્રક્રિયાગત છે, અને સામાન્ય રીતે પ્રક્રિયાગત સુધારાઓની રજૂઆતમાં અન્યથા જોગવાઈ ન હોય તો ભૂતલક્ષી હોવાનું માની લેવાય છે.

(સી) 'ફોરમ' નો ફેરફાર પ્રક્રિયાગત હોવાથી, 'ફોરમ' નો સુધારો ભૂતલક્ષી રીતે અમલમાં આવશે.

(ડી) 'ફોરમ' માં ફેરફાર લાવતો કાયદો પેટિંગ કાર્યવાહીઓને અસર કરતો નથી, જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત ઈશદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યો ન હોય. જે એક મોડ દ્વારા આવા ઈશદા દર્શાવી શકાય છે તે અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલ જ્યાં તે પેટિંગ હતું ત્યાંથી નવી કાયદા હેઠળ હકુમત મેળવતી અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલમાં કાર્યવાહીની ફેરબદલી માટે જોગવાઈ કરીને છે.

(ઈ) પ્રક્રિયાગત કાયદાની બાબતમાં કોઈ પણ મુકદ્દમાબાજી કરનાર પાસે કોઈ હસ્તગત હક નહોતો, પરંતુ જ્યાં પ્રશ્ન 'ફોરમ' ના ફેરફારનો હોય ત્યાં, પેટિંગ મેટરના સંદર્ભમાં તે કેવળ પ્રક્રિયાનો પ્રશ્ન રહેતો નથી. અપીલ કે કાર્યવાહીનું 'ફોરમ' એ કોઈ ચોક્કસ 'ફોરમ' સમક્ષ અનુસરવાની કેવળ પ્રક્રિયાથી વિપરીત

એક હસ્તગત હક છે. ત્યારબાદ સુધારા દ્વારા હકુમત/ફોરમના ફેરફાર છતાં, જ્યારે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે ત્યારે હક હસ્તગત થઈ જાય છે.

(એફ) જો કે સુધારા એક્ટમાં સેવિંગ કલોઝ નહોતો, છતાં બોમ્બે જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૯૦૪ ની કલમ ૭ અને ૭એ માં સમાવિષ્ટ સેવિંગ, જે સેન્ટ્રલ એક્ટની કલમ ૬ ને અનુરૂપ હતી, તે મુદ્દાને સંપૂર્ણ રીતે લાગુ પડતી હતી. અને તે રીતે, સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦(૩) હેઠળ કાયદેસર રીતે દાખલ કરાયેલા દાવાની ટ્રાન્સફર સુધારેલા જાહેરનામાથી અસર પામી શકે નહીં.

(જી) એક અદાલતમાંથી બીજી અદાલતમાં કાર્યવાહીની ફેરબદલી માટેની જોગવાઈઓ માત્ર એવા કાયદામાં જોવા મળે છે, જે એક અદાલતની હકુમત છીનવી લે છે, અને પેટિંગ કાર્યવાહીઓમાં તે બીજી અદાલતને આપે છે.

(એચ) જ્યારે ઉપચાર મેળવવાનો બાકી હતો ત્યારે તે પ્રક્રિયાગત હોઈ શકે છે, પરંતુ જ્યાં ઉપચાર અગાઉથી જ મેળવી લેવામાં આવ્યો હતો (અસ્તિત્વમાં રહેલી વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ), ત્યાં હકને હસ્તગત સબસ્ટેન્ટિવ હકમાં સ્પષ્ટ થઈ ગયેલો ગણી શકાય.

ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૫ ની અરજી (સંક્ષિપ્તમાં 'સદર એક્ટ ૨૦૦૫'):

પ. ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૫ ની જોગવાઈ, જે આ પ્રમાણે વંચાય છે:

"અપીલો.- (૧) મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને અન્ય સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, હાઇકોર્ટમાં થશે.

(૨) મૂળ દાવાઓ અને દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં સિનિયર સિવિલ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને અન્ય સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, થશે-

(એ) જિલ્લાના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં જ્યારે મૂળ દાવા અથવા કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય પાંચ લાખ રૂપિયા અથવા હાઇકોર્ટ, સમયાંતરે, નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમથી ઓછું હોય;

(બી) અન્ય કિસ્સાઓમાં હાઇકોર્ટમાં થશે.

(૩) દાવાઓ અથવા દીવાની સ્વરૂપની કાર્યવાહીમાં સિવિલ જજની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ડિક્રી અને અન્ય સામેની અપીલ, જ્યારે આવી અપીલો કાયદા દ્વારા મંજૂર હોય ત્યારે, જિલ્લાના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં થશે:

પરંતુ હાઈકોર્ટ, રાજ્ય સરકારની સલાહ મસલતથી, જાહેરનામા દ્વારા નિર્દેશ આપી શકે છે કે ડિકી અને હુકમો સામેની આવી અપીલો સિનિયર સિવિલ જજની અદાલતમાં થઈ શકે છે જ્યારે દાવો અથવા કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય એક લાખ રૂપિયાથી ઓછું હોય અને ત્યારબાદ તદનુસાર અપીલો પસંદ કરવામાં આવશે.

(૪) આ કલમની જોગવાઈ નિયુક્ત તારીખ પછી કરવામાં આવેલી તમામ ડિકી અને અન્યને લાગુ પડશે, સિવાય કે જેમાં તે કરવામાં આવ્યા હોય તે દાવાઓ કે કાર્યવાહીઓ નિયુક્ત તારીખ પહેલાં અથવા પછી સંસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હોય.

પ.૨ ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૪ ની કલમ ૧૫ ની સુધારેલી જોગવાઈ, જે આ પ્રમાણે વંચાય છે:

... "૪. મુખ્ય એક્ટમાં, કલમ ૧૫ માં, સબ-સેક્શન (૨) માં, કલોઝ (એ) માં, "અથવા હાઈકોર્ટ, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમ" શબ્દોના સ્થાને, "અથવા હાઈકોર્ટ, જાહેરનામા દ્વારા, સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવી અન્ય રકમ" શબ્દો મૂકવામાં આવશે."

પ.૩ ઉપર મુજબ સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૫ અને ગુજરાત સિવિલ કોર્ટ (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૪ ની કલમ ૪ ના અવલોકન પરથી જોઈ શકાય છે કે

અમલીકરણની તારીખ જાહેર કરવા માટે હાઈકોર્ટને સોંપાયેલી સત્તાના સંબંધમાં કોઈ જોગવાઈ નથી. હાઈકોર્ટને કલમ ૧૫ હેઠળ માત્ર 'રકમ' એટલે કે મૂળ દાવા કે કાર્યવાહીની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય નિર્ધારિત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. લાગુ પડે તે મુજબ સદર એક્ટ ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ સાથે વાંચતાં કલમ ૧ અથવા ગુજરાત જનરલ કલોઝીસ એક્ટ ૧૯૦૪ ની કલમ ૫ ને ધ્યાનમાં રાખીને અમલી તારીખ ધ્યાને લેવાની જરૂર છે.

સદર ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦(૩) ની અરજી (સંક્ષિપ્તમાં 'સદર એક્ટ ૨૦૦૫'):

૬. આ જોગવાઈ નીચેની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લીધા વિના લાગુ પડે છે:

(એ) સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ નું સબ-સેક્શન (૧).

(બી) સદર એક્ટ ૨૦૦૫ ની અન્ય કોઈ જોગવાઈ અથવા બોમ્બે સિવિલ કોર્ટ એક્ટ, ૧૮૬૯ માં.

(સી) અન્ય કોઈ કાયદો અથવા કાયદાનું બળ ધરાવતી જોગવાઈ.

૬.૧ એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કોઈપણ અદાલત (હાલના કિસ્સામાં હાઈકોર્ટ) સમક્ષ પેવિંગ તમામ દાવાઓ, અપીલો અને તેને સંબંધિત કાર્યવાહીઓ, જે આ એક્ટ હેઠળ કોઈપણ અન્ય અદાલતમાં (હાલના કિસ્સામાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ) સંસ્થાપિત કે શરૂ કરવાની થાય છે, તે નિયુક્ત દિવસે (નિયુક્ત તારીખ સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૨(એ) માં વ્યાખ્યાયિત છે એટલે કે નિયુક્ત તારીખ એટલે કલમ ૧ ના સબ-સેક્શન (૩) હેઠળ નિયુક્ત થયેલી તારીખ), આવી અન્ય અદાલતમાં (હાલના કિસ્સામાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ) ટ્રાન્સફર

થયેલી ગણાશે અને આવી અન્ય અદાલત (ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ) દ્વારા કાયદા અનુસાર આગળ ચલાવવામાં આવશે અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે જાણે કે આવા દાવાઓ અને કાર્યવાહીઓ આ એક્ટ હેઠળ આવી અન્ય અદાલતમાં (ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ) સંસ્થાપિત કે શરૂ કરવામાં આવ્યા હોય.

૬.૨ 'નિયુક્ત તારીખ' નો અર્થ એક્ટમાં આપવામાં આવેલી વૈધાનિક વ્યાખ્યા અનુસાર અર્થઘટન કરવાનો રહે છે. જ્યારે કાયદાની ભાષા સ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ હોય ત્યારે અન્ય કોઈ અર્થઘટન મંજૂર નથી.

૬.૩ 'સદર એક્ટ' ની કલમ ૩૦(૩) ની જોગવાઈનું અર્થઘટન કરતી વખતે, સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની અન્ય જોગવાઈઓ મૌન રહેશે. એક દલીલ એવી કરવામાં આવે છે કે સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૪(એ) જેવી અપીલ માટે કોઈ જોગવાઈ નથી જે દાવાઓ અને કાર્યવાહીઓ માટે છે. સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦(૩) સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની અન્ય જોગવાઈઓ પર પ્રભુત્વ ધરાવશે. તેથી, જો સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૧૪(એ) જેવી કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય કે ન હોય, તો તેની કોઈ અસર થશે નહીં.

૭. કાયદાના અર્થઘટન માટેનો સામાન્ય નિયમ એ છે કે અદાલતે અન્ય પરિબળોમાં મુખ્યત્વે બે પરિબળો ધ્યાનમાં લેવાના રહે છે (૧) સદર એક્ટનો હેતુ અને (૨) અદાલતના જજમેન્ટ દ્વારા અર્થઘટનની સમાજ પર અસર. સુધારેલા જાહેરનામાનો હેતુ ઘરઆંગણે ન્યાય સુરક્ષિત કરવાનો છે એટલે કે

મુકદ્દમાબાજી કરનારને નજીકની અદાલતમાં એટલે કે તાલુકા કોર્ટ અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ન્યાય મેળવવાનો હક હોઈ શકે છે. ગુજરાતમાં સમૃદ્ધિના વિકાસના કારણે આ જોગવાઈમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે જ્યાં મિલકતોના ભાવ વધ્યા છે અને રૂપિયાના મૂલ્યમાં અવમૂલ્યન થયું છે. જો હાઈકોર્ટમાં પેન્ડિંગ અપીલો ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે તો સ્વાભાવિક રીતે મુકદ્દમાબાજી કરનારને બેવડો ફાયદો થશે. (એ) તે સમય બચાવીને અને ઓછા ખર્ચે ઘરઆંગણે ન્યાય મેળવી શકે છે. (બી) ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા અપીલનો નિકાલ થયા પછી તેની પાસે વધુ એક ઉપરી ફોરમ એટલે કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ હુકમને પડકારવાનો અન્ય હક (કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ ની કલમ ૧૦૦ હેઠળ બીજી અપીલ) હોઈ શકે છે. જો વિચારણા હેઠળના જાહેરનામા અંગેનું અર્થઘટન ભૂતલક્ષી રીતે કરવામાં આવે તો મુકદ્દમાબાજી કરનારાઓને ફાયદો થશે. અન્ય કોઈ વ્યક્તિને આવા અર્થઘટનનો ગેરફાયદો નથી.

૮. મેં મારા વિદ્વાન ભાઈ દ્વારા સંદર્ભિત કરાયેલ ચુકાદો જોયો છે. પ્રથમ ચુકાદો ૨૦૦૪ (૫) એ.એલ.ટી. ૭૫૫ – વલ્લભનેની લક્ષ્મણ સ્વામી વિરુદ્ધ વલ્લુરુ બસવચ્ચા છે. આ ચુકાદો આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટની કોન્સ્ટિટ્યુશન બેંચ દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે. આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટે હાઈકોર્ટ અને સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, કાયદાના ભૂતલક્ષી કે ભવિષ્યલક્ષી અર્થઘટનના સામાન્ય સિદ્ધાંતો તારવ્યા છે. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત કેસના તથ્યો, કાયદાની

અનુરૂપ જોગવાઈ સાથે પડકાર હેઠળની કાનૂની જોગવાઈ વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ કરવાનો રહે છે. સિદ્ધાંત ઉતાવળમાં લાગુ કરી શકાય નહીં.

૯. સંદર્ભિત બીજો ચુકાદો હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ – (૨૦૧૪) ૫ એસ.સી.સી. ૨૧૯ છે. આ ચુકાદો માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે. આ ચુકાદા પર વીડિયોકોન ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા – (૨૦૧૫) ૪ એસ.સી.સી. ૩૩ ના કેસમાં એપેક્સ કોર્ટના ચુકાદામાં વિચારણા કરવામાં આવી છે, જે મારા વિદ્વાન ભાઈ દ્વારા સંદર્ભિત કરાયેલ ત્રીજો ચુકાદો છે.

૧૦. ઉપર સંદર્ભિત કરાયેલ ચુકાદો એટલે કે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ક્લાસિક કેડિટ્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) માં વીડિયોકોન ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા – (૨૦૧૫) ૪ એસ.સી.સી. ૩૩ ના કેસમાં સ્થાપિત રેશિયો અને અન્ય ચુકાદાઓ પર વિચારણા કરવામાં આવી છે. આ ચુકાદો માનનીય એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત અદ્યતન કાયદો છે.

૧૧. માનનીય એપેક્સ કોર્ટે ઉપર સંદર્ભિત સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ

ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ક્લાસિક કેડિટ્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) કેસમાં નીચે મુજબ તારણ કાઢ્યું છે:-

"પેરા ૫૯. તેથી જોગવાઈ પોતે જ સ્પષ્ટપણે આદેશ આપે છે કે, 'ફોરમ' નો ફેરફાર ભૂતલક્ષી રીતે અમલમાં આવશે, અને તે રીતે, પેનિંગ કાર્યવાહીઓ અનિવાર્યપણે બદલાયેલા 'ફોરમ' - સ્પેશિયલ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવી પડશે. આ અમારો વિચારાયેલો દ્રષ્ટિકોણ છે. ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, અમે આથી ઠરાવીએ છીએ કે, સુધારા પછી, જે અણસુધારેલી જોગવાઈ હેઠળ સુનાવણી શરૂ થઈ ગઈ હતી તેવી મેટર્સ માટે પણ, જેને અમે ભૂતલક્ષી રીતે કાર્યાન્વિત હોવાનું ઠરાવ્યું છે, સુનાવણી બદલાયેલા 'ફોરમ' માં જશે."

૧૨. ઉપરોક્ત સિક્ચોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ક્લાસિક કેડિટ્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) માં માનનીય એપેલ્સ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત રેશિયો, વિચારણા હેઠળના સુધારેલા જાહેરનામાના હેતુ અને લક્ષ્ય, સદર એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦(૩) ની જોગવાઈ જેના દ્વારા પેનિંગ અપીલો ટ્રાન્સફર થાય છે તે ધ્યાનમાં લેતાં, હું એવા અભિપ્રાયનો છું કે વિચારણા હેઠળના જાહેરનામાને ભૂતલક્ષી ગણવું જરૂરી છે. તેથી, આવા જાહેરનામાની રૂએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ પેનિંગ અપીલો કાયદા અનુસાર નિકાલ માટે સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર થયેલી ગણાશે.

૧૩. અમારા દ્વારા વિસંમતીભર્યો દ્રષ્ટિકોણ વ્યક્ત કરાયો હોવાથી, આ મેટર વધુ હુકમો માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ મૂકવી જરૂરી છે. રજિસ્ટ્રીને આ મેટરમાં યોગ્ય હુકમો પસાર કરવા માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ મેટર મૂકવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ વી. પી. પટેલ)

પિયુષ

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.